

Ziņu izdevums skolotāju atbalstam
pilnveidotā mācību satura un pieejas īstenošanai

Novembris/decembris 2021
Nr. 20

**"Skola ir saturs, nevis māja." Izglītības un zinātnes ministre
Anita Muižniece – 4. lpp.**

Ir radies cits stratēģiskais redzējums. Uz projektā paveikto atskatoties – 6. lpp.

Izglītība tās dziļākajā būtībā nenožīmē būt kopsolī ar laiku. Daugavpils Valsts ģimnāzijas direktore Oksana Petaško – 12. lpp.

Saturs

Sveiciens piecu gadu jubilejā!	3
"Skola ir saturs, nevis māja". Saruna ar izglītības un zinātnes ministri Anitu Muižnieci	4
Vai vajadzīga drosme, lai mācītu un mācītos? <i>Skola2030</i> mācību satura ieviešanas vadītājas Zanes Oliņas saruna ar Guntaru Catlaku, Pāvelu Pestovu un Intu Ozolu	6
"Latvijas nākotne ir nevienaldzīgie". Daugavpils Valsts ģimnāzijas direktore Oksana Petaško	12
Pārmaiņas izglītībā – no iekšpuses raugoties. Naujenes pamatskolas skolotāja Alita Kokina, Bauskas pilsētas pamatskolas ģeogrāfijas, dabaszinību, fizikas un inženierzinību skolotāja Elīna Meldere un Līvānu 1. vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja Sandra Kivleniece	15
Projekta fotomirkļi	18
"Agrāk gatavojām skola, tagad – dzīvei". Rīgas PII "Viršu dārzs" skolotāja Žanna Līdaka	20
"Skola kā mācīšanās organizācija, kurā mācās visi". Justīne Smuļķeviča, Rīgas Ēbelmuižas pamatskolas direktores vietniece izglītības jomā un skolotāja speciālās izglītības skolā	25
Projekta <i>dienasgrāmata</i>	28
Vārdnīca: <i>Skola2030</i> jēdzieni	30
<i>Skola2030</i> aktualitātes	31

Redaktors: Alnis Auziņš

Redkolēģija: Zane Oliņa, Katrīna Duka-Gulbe, Ilze Zeltkalne-Znotiņa, Liene Rolanda, Rasa Dirvēna, Jolanta Mote

Korektūra: Alnis Auziņš

Maketētāja: Gita Dimdiņa

Vāka foto: www.freepik.com

Saziņai: info@skola2030.lv, tālr. 66051908

www.skola2030.lv

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.

Domāt.Darīt.Zināt. materiālus drīkst izmantot informatīviem, izglītības un pētniecības mērķiem, obligāti norādot avotu. Ja vēlaties izmantot materiālus citiem nolūkiem, rakstiet uz e-pasta adresi info@skola2030.lv.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

Sveiciens piecu gadu jubilejā!

“Mednis man liek lasīt žurnālu “Izglītība” ..ja skolēniem stundās ir garlaicīgi, skolotājam nopietni jāpārdomā savi paņēmieni. Beidzot, aleluja! Kāpēc man nebija šitā žurnāla, kad gāju skolā?!? Lasām tālāk, valodu apguve veikšoties labāk, ja paši audzēkņi piedalīsies mācību satura veidošanā. Es jau esmu iedvesmots. Eu, tas jāizmēģina ar manu prasīgāko audzēkni.

- Aļā, nāc šurp! Mācīsimies dzejoli!
- Vai tūlīt? Vai garu? Vai tavu? – Audzēknim prasību saraksts jau gatavs.
- Nē, tavu!
- ?

Aha, pārsteidzu gan.

- Jān, ir ziepes, man sava nav. – Puika bēdīgs.
- Bet mēs varam sacerēt, – es mierinu un izvelku jaunu papīra lapu ..”

Cik mūsdienīgi, vai ne? Andra Akmentiņa romānā “Meklējot Ezeriņu” aprakstītie notikumi risinājušies vairāk nekā pirms gadsimta, un šim izvilkumam varētu dot nosaukumu *Skola1910*. Darbojošās personas ir jaunais skolotājs, divdesmitgadnieks Jānis Ezeriņš, un puika, kā noprotams, nākamais kordirģents Haralds Mednis.

Šajā “Domāt.Darīt.Zināt.” izdevumā, ko domās esam nosaukuši par jubilejas izdevumu, jo atskatāmies uz projektā “Kompetenču pieeja mācību saturā” piecos gados paveikto, bijušais Valsts izglītības satura centra vadītājs Guntars Catlaks intervijā – klausāmsarunā *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītājam Zanei Oliņai – teic, ka projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” idejas nav nekas unikāls un ļoti jauns, pieminot kaimiņvalstīs paveikto un izglītības lietpratēju rakstīto pārdesmit gadu tālā pagātnē. Un, kā izrādās, pilnveidotā satura un jaunas pieejas aizmetņi virmojuši gaisā vēl agrāk, kas mani nūdien ļoti iepriecināja.

Jubilejas ziņu laidienā lasīsim gan izglītības un zinātnes ministres Anitas Muižnieces atskatu un vērtējumu piecos gados paveiktajam, gan skolotāju ikdienas darba jeb veiksmes stāstus, gan palūkosimies uz projekta svarīgākajiem faktiem un notikumiem, arī fotoliecībās.

Paldies visiem, kas iesaistījušies, visiem, kas joprojām nepagurdami turpina! Lai kolēģu veikums mūs iedvesmo arī turpmāk! ♡

Alnis Auziņš,
Skola2030, Domāt.Darīt.Zināt. redaktors

"Skola ir saturs, nevis māja"

Saruna ar izglītības un zinātnes ministri Anitu Muižnieci

Anita Muižniece

Alnis Auziņš, "Domāt.Darīt.Zināt." numura redaktors
Foto: no IZM arhīva

Kad pirms pieciem gadiem izglītībā tika rosinātas pārmaiņas pieejā un saturā, jūs bijāt angļu valodas skolotāja, visciešākajā saskarē ar skolēniem, mācīšanu un mācīšanos. Kas, jūsu prātā, šajā laikā visvairāk ir mainījies – mācīšanā, skolēnos un skolotājos, izglītībā kopumā un izpratnē par to?

Tolaik biju arī pilotskolas skolotāja, studēju pedagogiju un svešvalodu, un izmantotā metodika bija ļoti līdzīga tai, ko lieto *Skola2030*, tāpēc man nebija ļoti lielu pārsteigumu par krasām pārmaiņām. Manuprāt, liela daļa skolotāju piecos gados ir mainījuši pieeju, aizvien

vairāk virzoties uz to, ka skolēnam pašam ir jānonāk līdz rezultātam, jāmeklē uzdot jautājumu, ka bērns jārosina zinātkāre, nevis tikai jāsniedz fakti, pasakot, ka *tā tam būs būt*. Tas ir ļoti svarīgi, ka mēs no tādas pakāpienu sistēmas, kur skolotājs tiek stādīts augstāk par skolēniem, pārejam uz vienlīdzīgas sadarbības modeli.

Atceroties laiku, kad bijāt skolotāja, kāpēc un kādas pārmaiņas bija vajadzīgas?

Pārmaiņas bija vajadzīgas paaudžu atšķirību dēļ. Iespējams, piederu paaudzei, kas skolotājiem neko daudz nejautāja un grāmatās rakstīto pieņēma kā pašsaprotamu, taču mūsdienu jauniešiem, ņemot vērā milzīgo pieejamās informācijas apjomu, nemitīgi jautā pedagogiem, kāpēc tas ir vajadzīgs? Jauniešiem ir ļoti svarīgi saprast sakarības,

turklāt ne tikai viena mācību priekšmeta robežās, bet arī starp tiem, un šīs informācijas lomu viņu turpmākajā dzīvē. Es teiktu, ka pārmaiņu vajadzības izriet no laikmeta, kurā dzīvojam, un pašu bērnu un jauniešu vajadzībām.

Kas, jūsuprāt, apliecina, ka pārmaiņas izdevies īstenot?

Rezultāts ir domāšanas maiņa, ko ir grūti izmērīt. Ja paraugāmiem divu trīs gadu pagātnē, kad notika pāreja uz jauno mācību saturu, bija gana jautājumu un neizpratnes no visām iesaistītajām pusēm. Šobrīd neviens nejautā, kāpēc skolēniem aktīvi jāpiedalās ne tikai mācīšanās, bet arī mācīšanas procesā. Manuprāt, pedagogos ir izpratne, piemēram, par diferenciācijas un starppriekšmetu sasaistes nepieciešamību, tehnoloģiju izmantošanu u. tml. Vairs nav arī vecāku sākotnējo šaubu – sabiedrības attieksme kopumā ir mainījusies.

Kā jūs ikdienas sarunās īsi raksturojat izglītības pārmaiņu nepieciešamību un to virzību?

Pašlaik lielākā aktualitāte ir Covid-19, bet dienaskārtībā ir arī pilnveidotais saturs un pieeja. Galvenokārt tie, kas paši skolu beiguši pirms krietna laika, saskaroties ar vienu vai otru problēmu, jautā, kas izglītības sistēmā nav nostrādājis? Tad nākas skaidrot, ka visi atslēgas elementi, par kuriem cilvēki raizējās, ir iestrādāti pilnveidotajā saturā un pieejā, taču *galarezultātu* ieraudzīsim pēc divpadsmit gadiem, kad skolēns, kurš sāka apgūt pilnveidoto saturu pirmajā klasē, pabeigs vidusskolu. Tas nav ātrs process.

Kā jūs ministra amatā šīs pārmaiņas turpināt, spējat labāk veicināt? Kā redzat savu ieguldījumu?

Šogad salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu daudz veiksmīgāk esam nodrošinājuši mācību materiālu un programmu pieejamību skolotājiem. Tāpat uzsāktas diskusijas par eksāmena sliekšņa procenta pacelšanu.

Tēlaini varētu teikt, ka esmu iekāpusi braucošā vilcienā, kurā nevar veikt radikālas pārmaiņas, tomēr var darīt visu iespējamo, lai vilciens raiti turpinātu braukt tālāk.

Jums ir labi zināms pedagoga darbs, tostarp arī dažādas mācību metodes. Vai kādas no tām visbiežāk pielāgojat vadības darbam ministrijā?

Neteiktu, ka tās ir mācību metodes, bet iepriekšējā darba pieredze – tas, ka pārzinu skolas vidi un

izaicinājumus, ar kādiem skolotāji saskaras ikdienā. Nenoliedzami tas palīdz arī tagad. Ministrijā rūpējos par komandas darbu. Ja sakām, ka skolotājs nav augstāks par skolēnu, tad arī ministrijā ar kolēģiem strādāju kā līdzīgs ar līdzīgu, sadarbojoties, nevis dodot rīkojumus. Protams, esot ministra amatā, reizēm ir jābūt arī priekšniekam.

Ko jums pašai nozīmē projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” jubileja?

Man ir liels prieks, ka projekts, neraugoties uz izaicinājumiem, arī kritiku un dažbrīd neizpratni, virzās uz priekšu – pārmaiņas notiek, un mēs piedzīvosim rezultātus. Svarīgākais ir saprast, ka jaunais saturs nav neaizskarams un nemaināms. Nevienas pārmaiņas nedrīkst būt akmenī iecirstas, un arī kompetenču pieeja un jaunie standarti tādi nav. Arī tiem jāspēj mainīties līdzī laikam. 2030. gads pienāks ļoti ātri, un jau šodien jādomā par to, kā skolēni mācīsies 2050., 2060. gadā.

Esmu iekāpusi braucošā vilcienā, kurā nevar veikt radikālas pārmaiņas, tomēr var darīt visu iespējamo, lai vilciens raiti turpinātu braukt tālāk.

Domājot par izglītības nākotni, kādu jūs redzat skolu 2030. gadā? Kurp ejam? Ko, jūsuprāt, mums būs izdevies piepildīt no Skola2030 mērķiem?

Pirmkārt, mēs pavisam noteikti būsime ieguvuši kritiski domājošu sabiedrību. Tas ir būtiski, un pašlaik atsevišķās jomās izpaužas tās trūkums. Otrkārt, tie jaunieši, kuri absolvēs skolu 2030. gadā, spēs daudz labāk pielāgoties straujajam dzīves ritmam un pārmaiņām. Vairs nebūs aktuāls jautājums parniecīgo dalību mūžizglītībā, jo tiem jauniešiem (tobrīd jau pieaugušajiem) tā būs norma – nemītīgi mācīties, pilnveidoties un mainīt profesiju.

Kādu es redzu skolu 2030. gadā? Pieļauju, ka skolēni tāpat dosies uz skolu, un ceru, ka nekad nepienāks diena, kad skolēnus mācīs roboti, nevis skolotāji. Vienlaikus uzskatu, ka mēs aizvien mazāk raudzīsimies uz skolu kā uz ēku ar klašu telpām, bet vairāk kā uz mācīšanās procesu. Skola ir saturs, nevis māja, un skola ir cilvēki, kuri māca un mācās.

Paldies! ☺

Vai vajadzīga drosme, lai mācītu un mācītos?

2016. gada 17. oktobrī Valsts izglītības satura centrs (VISC) noslēdza līgumu ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru, lai sāktu īstenot projektu “Kompetenču pieeja mācību saturā” jeb *Skola2030*.

Projekta piecu gadu jubilejā *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa *Skola2030* klausāmsarunu “Starpbrīdis” 12. epizodē par paveikto, vēl darāmo un šajā ceļā iegūto sarunājās ar Guntaru Catlaku, bijušo VISC vadītāju, pašlaik Pasaules izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību federācijas izpilddirektoru, Pāvelu Pestovu, *Skola2030* mācību satura izstrādes vadītāju un Rīgas 72. vidusskolas ķīmijas skolotāju un direktora vietnieku, pirms tam arī projekta dabaszinātņu mācību jomas vadītāju, un Intu Ozolu, Rīgas 7. pamatskolas direktori, iepriekš *Skola2030* pilotskolas – Zaķumuižas pamatskolas –, pēc tam arī Ropažu vidusskolas vadītāju. Piedāvājam saīsinātu atstāstu.

Sagatavoja Alnis Auziņš, “Domāt.Darīt.Zināt” numura redaktors
Foto: no *Skola2030* arhīva

Kādēļ Latvijā bija svarīgi pārskatīt, pilnveidot mācību saturu un pieeju? Guntar, tu esi bijis klāt no pašiem projekta pirmsākumiem!

G. Catlaks: “Sāku vadīt VISC 2015. gada maijā, bet doma Latvijā dziļi un nopietni reformēt izglītības saturu bija radusies nedaudz agrāk, galvenās idejas bija iestrādātas jau iepriekšējā struktūrfonda periodā.

Gadus divus pirms projekta oficiālā sākuma jau dzīvojām tā idejiskā gaisotnē, meklējām cilvēkus, atbalstītājus. Apmeklējām daudz skolu un stāstījām par projekta ideju, pirms tas vēl bija noformēts uz papīra. Kompetence jeb izglītība mūsdienīgai lietpratībai kā izglītības mērķis un kā saturs veidojošais pamatu pamats nav nekas jauns. Mūsu kaimiņzemes Igaunija un Somija kompetenču pieejā balstītu izglītības satura reformu jau bija īstenojušas. Lietpratēji šajā virzienā ir strādājuši vismaz no 21. gs. sākuma, ir bijuši fundamentāli, konceptuāli raksti par to, kas ir kompetence, kāpēc to vajag izglītībā, kādi elementi šādu programmu veido. Savukārt mēs Latvijā ar saviem resursiem darījām, ko varējām. Nebija vienkārši, vispirms jau tīri tehniskā ziņā – sagatavot projektu iesniedzamā veidolā, to apstiprināt dažādās instancēs.

Paldies visiem, kas iesaistījās! Arī tev, Zane, ka piekriti, paldies Pāvelam un visiem pārējiem kolēģiem! Šo pieeju ieviešot Latvijā, mēs iekļāvāmies pasaules kopējā attīstības virzienā.”

No globālām nostādnēm pārcelsimies uz skolu! Inta, tu esi praktiķe, kas ikdienā vadi skolotāju saimi, esi kopā ar skolēniem, tiecies ar vecākiem. Kā tu atceries šo laiku, sākumu?

I. Ozola: “Grūtākais bija stratēģiski saprast, kā skolā pārmaiņas ieviest, ar ko sākt, kurus cilvēkus iesaistīt. Pilotskolas projekta īstenošanas mācībās iesaistījās ar savu mazo komandu, un mums vajadzēja izlemt, vai šī mazā komanda skolā strādās patstāvīgi, vai tomēr iekļaut visus skolotājus. Toreiz Zaķumuižas nelielajā pamatskolā vienojāmies, ka mēs, skolotāji, mācīsimies visi kopā, par jauno diskutēsim un pakāpeniski to ieviesīsim. Būtiski bija strādāt ar vecākiem, mazināt viņu bažas. Viņi neviļus salīdzināja šo laiku ar savu skolas laiku pieredzi. Diezgan daudz ar viņiem diskutējam par vērtēšanu, par uzsvāru maiņu.

Sapratām, ka mums būs jārada jaunas sistēmas, jo, turpinot strādāt kā agrāk, citādu rezultātu neiegūsim. Vienlaikus milzu izaicinājums pārmaiņu laikā bija noturēt zināšanu kvalitāti. Un vēl – svarīgi bija ieraudzīt mazās uzvaras un tā sevi stiprināt.”

Kas bija tas citāda? Ko jūs izlēmāt paveikt satura ziņā?

I. Ozola: “Vienojāmies, ka mums ir jāstrādā pie skolēna pašvadītas mācīšanās prasmēm. Skolotāji organiski sadalījās dažādās darba grupās, izstrādāja mācīšanas stratēģijas – konkrētās klasēs, konkrētos laika periodos, bija mēneša plāns ar *Skolai2030* atvēlētu tīpašu ailīti un

Zane Oliņa

Pāvels Pestovs

Inta Ozola

Guntars Catlaks

mēneša uzdevums. Visi bija iesaistīti, pēc tam to pārsprieda, reflektēja, dalījās labās prakses piemēros. Skolotāju mācīšanās ieguva pilnīgi citu nozīmi. Projekts pavēra iespējas skolotāju plašākai sadarbībai, iesaistīties citādās skolotāju mācīšanās pieredzēs. Tas viss arī pozitīvi ietekmēja skolēnus.

Jāatzīst, ka pilnīga izpratne, skaidrība par jauno nebija. Eksperimentējot metāmiem iekšā, meklējām atbildes un pārliecinājamies, ka ir lietas, kas darbojas, ir tādas, kas ne, reizēm kļūdījāmies, bet tas viss bija labi, jo tieši to gribam bērnu mācību procesā! Kopumā tas bija ļoti vērtīgs laiks.”

Tu trešo reizi vadi skolu, tagad – Rīgas 7. pamatskolu. Ko tu tagad dari ar citādu skatu? Vai esi sapratusi, ar ko ir svarīgi iesākt?

I. Ozola: “Piecu gadu pieredze ir iedevusi citu stratēģisko redzējumu. Tā ir lielākā atšķirība. Zinu, kur gribu nonākt, varu izvirzīt skaidrus soļus ceļā uz mērķi, zinu, kā darīsim. Tā ir pilnīgi cita pieeja plānošanai. Tagad mums ir runājošā siena ar konkrētiem sasniedzamiem skolas kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem rādītājiem. Protams, kolektīvā kopā diskutējam, papildinām, bet redzējums, kā strādāsim, ir ļoti skaidrs.”

Pāvel, vai tu pašlaik vairāk domā kā skolotājs vai kā procesu vadītājs projektā?

P. Pestovs: “Droši vien vairāk domāju no skolotāja pozīcijām. Gribētos, lai gan skolotāji, gan skolēni uzņemtos lielāku atbildību par skolā notiekošo. Ja skolotājs saka: jauno esmu redzējis, kopā ar saviem kolēģiem gribu iemācīties un arī pamēģināt, tas tiešām palīdz skolēnam labāk iemācīties.

Galvenais ir sapratne, ka ir notikušas svarīgas pārmaiņas.

Ieradumu maiņa ir kaut kas fundamentāls. Tas nav tik vienkārši kā iemācīties, prast kaut ko jaunu. Ja desmit, divdesmit gadus esmu darījis tā (un pareizinām vēl gadus ar stundu skaitu!) un tagad iedomājos, ka vajadzētu darīt citādi, tas ir milzu izaicinājums!

Pats kā skolotājs esmu pārliecinājies, ka pārmaiņas klasē var notikt tikai tad, ja ir atbalsts skolas līmenī. Otrs, ko pie sevis domāju, ir – projekta sākumā es īsti neapjautu, par cik dziļām pārmaiņām mēs runājam. Bieži vien skolotājs spriež tā – ja stundu veidos citādi, tad viss notiks. Bet runa ir par dziļākām pārmaiņām. Priekšstatu par to, kā cilvēks vispār mācās, ko gribam iemācīt, kā mēs kā kolēģi sadarbojamies cits ar citu. Ļoti liels izaicinājums ir iesaistīties kopējā atbildībā – lai nebūtu tā, ka es, skolotājs, rūpējos tikai par savu mācību priekšmetu, klasi, un, līdzko aizveru klases durvis, tā viss beidzas. Pārmaiņām jānotiek dziļāk, risks ir palikt virspusē. Spilgts piemērs ir ar sasniedzamo rezultātu. Nekas nemainās, ja to tikai uzraksta uz tāfeles tāpēc, ka to vajag. Jācenšas saprast, kāpēc skolēnam tas ir svarīgi. Pārmaiņas ir ceļš. Pats par sevi varu teikt, ka kaut kur tajā esmu tālu ticis, kaut kur – ne tik tālu, bet mums visiem jātiecas tikt līdz dziļākajam līmenim.”

Gandrīz visi projekta cilvēki ir skolotāji, kas ir turpinājuši strādāt skolās, un tie, kas uz laiku ir bijuši prom, ar lielu degsmi ir atgriezušies, un tieši tādēļ, ka ir radusies jauna izpratne un ir liela vēlme pašam pārliecināties, kā tas darbojas. Vai tev kā ķīmijas skolotājam ir kāds piemērs, kā tu dariji agrāk un kā tu dari tagad?

P. Pestovs: “Ar skolēniem gan ķīmijas stundās, gan arī ārpus tām esmu runājis, kā vispār labāk kaut ko iemācīties. Piemēram, kā skolēni var labāk gatavoties

kontroldarbam. Pārlasīt grāmatu vai tomēr darīt ko citu? Aplūkojam praktiskas mācīšanās stratēģijas. Var atsaukt atmiņā iepriekš apgūto. Var veidot atmiņu kartes, zīmēt plakātu vai vēl ko citu. Pirms pieciem gadiem tik praktiski nesarunājāties.”

Un tu, Inta?

I. Ozola: “Vienmēr esmu bijusi skolotāja neatkarīgi no tā, vai pati vadu skolu vai ne. Allaž esmu domājusi, ka esmu progresīva, moderna skolotāja, tomēr arī es šajos piecos gados esmu sākusi citādi domāt. Nespēju vairs iztēloties, ka varu iet klasē, ja man nav ļoti skaidrs sasniedzamais rezultāts tematam, stundai, un es ļoti daudz laika veltu tam, lai atlasītu sasniedzamajam rezultātam noderīgus uzdevumus. Galvenais ir skolēnam gūt pozitīvu mācīšanās pieredzi. Tas ir svarīgākais, ko esmu iemācījusies.

Mazs piemērs no šī gada. Trešajā klasē mācāmies lasīt, pilnveidojam lasītprasmi. Lasīšanas semināros bērni lasa grāmatu, pēc tam ļoti atbildīgi prezentē. Bet kā panākt, lai viņus patiešām ieinteresē lasīšana? Skolēniem vajag prieku! Jāveido radoša atmosfēra, jo radošums šajā samērā mazajā vecumā ir ļoti būtisks. Ja prezentē grāmatu, kur stāstīts, ka bērni ēd cepumus, tad arī mēs ēdam

cepusus. Vai skābus kāpostus. Tā aprakstīto atdzīvinām, lai lasīšana tiešām rada prieku.”

Vai tu, Inta, esi pamanījusi, kā bērnos atbalsojas tas, ko jūs tagad darāt citādi? Viņu attieksmē, darbībā, prasmēs?

I. Ozola: “Kad pilotskolas bērni aizgāja uz vidusskolu un nokļuva klasē, kur pārējie nav bijuši pilotskolā, labi varēja redzēt atšķirību, kā jaunieši mācās. Skolēniem, kas bija mācījušies pašvadību, bija skaidras stratēģijas, prasme organizēt savu darbu. Tad sākās attālinātais darbs, kas pilnībā atklāja, ka skolotājcentrēta mācīšanās nedarbojas! Ja skolotāji turpina tā strādāt, tad jaunieši ir pazuduši, jo nav vajadzīgo prasmju.”

Guntar, tu arī kādreiz esi bijis skolotājs. Vai tagad, darbojoties globālas sistēmas līmenī, ir ienācis prātā – ja es pats šobrīd būtu klasē, ko es darītu vairāk vai citādi salīdzinājumā ar saviem skolotāja gadiem?

G. Catlaks: “Biju skolotājs visai sen, 90. gados, par skolotāju beidzu strādāt, ja nemaldos, 1997. gadā. Natālijas Draudziņas ģimnāzijā pēdējos gados mācīju

Piecos gados projektā ir bijuši iesaistīti daudz cilvēku. Kam jūs gribētu pateikt paldies?

Guntars Catlaks: “Izmantošu iespēju pateikt paldies visiem Latvijas skolotājiem, kuri bija aktīvi daļābnieki visā šajā procesā. Atceroties sākumu, bija svarīgi, ka mēs šo projektu nepaturējām šaurā lokā. Tāds scenārijs varēja būt – sapulcējam komandu no ekspertiem, kas izstrādā saturu, un tad viss notiktu ātrāk un efektīvāk, bet bija ļoti svarīgi no paša sākuma, sākot satura izstrādi, pieaicināt praktiķus, Latvijas skolotājus. Kad 2017. gadā izsludinājām pirmo konkursu uz satura izstrādes vietām, pieteicās vairāk nekā 600 pretendenti. Atsaucība, aizrautība, skolotāju vides vēlme pēc pārmaiņām bija ļoti liela. Paldies visiem, kas toreiz noticeja projekta idejām un iecerēm! Vēl lielāka pateicība visiem tiem, kas darīja, kas joprojām cenšas un turpina īstenot!”

Inta Ozola: “Vispirms paldies projekta komandai, jo mācību procesa organizēšana pilotskolu komandām bija milzu izaicinājums. Kas var būt vēl sarežģītāk kā

vadīt pārmaiņas? Paldies, ka izturējāt! Noteikti paldies saku Zaķumuižas pamatskolas vadības komandai – kopā paveicām dinamisku, interesantu un vērtīgu darbu. Protams, esmu pateicīga skolotājiem un skolēniem. Viņi sākumā stīvējās, bet vēlāk ļāvās, un tikai tādēļ pārmaiņas bija iespējamās.”

Pāvels Pestovs: “Viens paldies projekta komandai, kas ar nemītīgiem izaicinājumiem un dinamisku vidi spēja pielāgoties dažādiem apstākļiem. Noteikti gribu pateikties arī savai skolai, jo guvu milzu atbalstu visdažādākajām idejām. Atslēga jebkurai reformai ir skolotājs, tas, ko viņš dara klasē. **Kompetence kaut kādā mērā līdzinās braukšanai ar divriteni. To nevar vienkārši kādam izstāstīt, lai tad pats dara. Ir jāmēģina pašam, bet – ar atbalstu.** Tāpēc man šķiet, ka būtiski virzībā uz priekšu ir sadarboties skolai ar skolotājiem, vadības komandu – komandu, kas atbalsta skolotāju, kurš arī mācās “braukt ar divriteni”.”

filozofiju, politiku, tiesības un ekonomiku. Atceros lūzumu, kas manī notika 90. gadu vidū. Līdz tam mācīju vēsturi un filozofiju, galvenokārt stāstīju, un man bija grūti saprast, kāpēc dažiem maniem skolēniem tas nešķiet aizraujoši. Tā bija tipiska skolotājcentrēta vai pat informācijā bāzēta zināšanu nodošanas metode, kas man pašam šķita interesanta. Iesaistījos dažādos projektos, arī britu kolēģu vadītā projektā par filozofijas mācīšanu bērniem, kas apgrieza kājām gaisā manu līdzšinējo metodi un pieeju un kas balstījās nevis uz gatavu jēdzienu vai tekstu, vai kā cita nodošanu, bet uz atlasītu tekstu lasīšanu un jautājumu uzdošanu. Proti, es vairs nebiju tas, kurš jautā skolēniem, bet vedināju viņus pašus formulēt jautājumus un meklēt uz tiem atbildes. Mani saistīja tas, ka tā spēju ieinteresēt skolēnus domāt par filozofiskām tēmām. Taisnība, man gan nebija domas, ka tam vajadzētu vest uz ko tālāku un dziļāku, uz stratēģiju plānošanu, uz sasniedzamo rezultātu.

Tagad tas mani vedina domāt par to kritiku, ko vismaz es esmu saņēmis projekta laikā, proti, ka mums vajadzēja sākt citādi, no otra gala, t. i., ar mācību līdzekļiem, atlasītiem tekstiem, piemēriem, testiem, uzdevumiem, metodiskajiem palīglīdzekļiem, skolotāju mācīšanu, kā tos lietot. Es tomēr domāju, ka nē. Tā ir bijis jau iepriekš. Viss, ko mēs ārēji redzami darām jaunajā saturā, ir zināmas lietas. Interaktīvas metodikas zinām, daudzus vērtēšanas paņēmienus, stratēģijas agrāk esam izmēģinājuši, taču bez augstākas izpratnes, uz kuriem mēs ejam. Lietpratības princips paredz, ka mums ir tālākais mērķis un ka plānojam, no mērķa raugoties, nevis otrādi. Tikai izmēģinot interesantas metodes, rotaļas un spēles klasē, kas, protams, padara procesu daudz interesantāku, paliekam vecajā paradigmā, kur galvenais ir pats process, joprojām tikai zināšanu nodošana, bet tad nevirzāties uz augstāko mērķi, ko sagaidām no jauniešiem.”

Kas ir bijis lielākais izaicinājums šajā laikā, lai katrs bērns no skolas saņemtu maksimāli daudz, lai tas izpaustos rīcībpolitikā?

G. Catlaks: “Sākumā minēju tehniskos izaicinājumus, cik grūti bija uzrakstīt un apstiprināt projektu birokrātisko iemeslu dēļ, bet pēc būtības lielākais izaicinājums bija, vai izglītības sistēmas spēlētāji to pieņems kā savu. Neapgalvošu, ka tas jau ir noticis, jo viss ir mērāms dažādos līmeņos. Arī tik mazā zemē kā Latvija ir ļoti dažādi skolotāji, pavisam ap 25 000. Kad 2015. gadā biju viens no tiem, kas brauc uz skolām un stāsta, kas ir lietpratība, kāpēc izglītības sistēma, saturs jāreformē, visi klausījās

un pārsvarā piekrītoši māja ar galvu. Tomēr ir milzu atšķirība par to dzirdēt vai lasīt, pat, krietni pārdomājot, atzīt, ka tā ir pareizi, un – sākt darīt praktiski. Lūk, tas ir milzu izaicinājums! Un viens atsevišķs skolotājs jau neko nevar ieviest, to var tikai kolektīvs, skolotāju saime ar kopēju redzējumu, metodiku.

Nedomāju, ka tagad viss ir atrisināts. Jāturpina skaidrot, kāpēc zināšanas ir tas, ko skolēns pats ir izdomājis skolotāja vadībā. Viss turpinās. Pieci gadi izglītības reformā ir ļoti īss laiks, mēs vēl nevaram spriest par rezultātu. Kad pašreizējie skolēni būs beiguši vidusskolu, augstskolu, tiešām sāks dzīvot, tad tikai sāksim redzēt, vai tas, kā viņi domā un rīkojas, ir citādi, nekā bijām pieraduši sagaidīt no iepriekšējām paaudzēm.

*Nedomāju, ka tagad viss ir atrisināts.
Jāturpina skaidrot, kāpēc zināšanas ir tas,
ko skolēns pats ir izdomājis skolotāja vadībā.*

Ir svarīgi, lai skolotāji pārmaiņu būtību pieņemtu kā savu, un arī tas vienmēr turpināsies un nekad nebūs simtprocentīgi pieņemts. Arī turpmāk pastāvēs zināms sabiedrības spiediens, no skolotājiem prasīs, lai ar eksāmenu rezultātiem pierāda, ka jaunais modelis darbojas labāk nekā iepriekšējais. Izturēt šo spiedienu, saprast, ka rīkojamies pareizi, pat ja nespējam demonstrēt ātrus, uzskatāmus rezultātus, ir vēl viens būtisks izaicinājums.”

Jā, izaicinājumi nekur nav pazuduši, ar tiem jāsadzīvo. Pāvel, kā tu to redzi?

P. Pestovs: “Galvenais bija saprast pārmaiņas pēc būtības, neapstāties pie virspuses. Tas ir viens. Otrs, pārmaiņas var redzēt četros līmeņos: skolotājs piekrīt šai idejai, otrais, kā skolotājs praktiķis apgūst un izprot jaunās zināšanas, trešais, ka iemācās to darīt, ceturtais – kļūst redzamas pārmaiņas skolēnos. Skaidrs, ka ceturto līmeni pirmajos piecos gados īsti saskatīt nevar.

Mums daudz vairāk ir jārunā par skolu kā organizāciju, kas mācās. Bīstami ir skatīties uz reformu kā tādu, kas ir sākusies pirms pieciem gadiem un kas pēc gadiem pieciem beidzas, uzskatot, ka darbs ir paveikts. Jāieguldas visu laiku, mums nepārtraukti pašiem jāmaucās un jāapgūst aizvien jaunas prasmes. Tas ir svarīgi jebkurai valstij, un Latvija nav izņēmums, ja tā grib, lai skolēni

iemācās vairāk, izprot procesus dziļāk (lietpratēji norāda pat saistību ar dzīves ilgumu, kas izriet no pareizi pieņemtiem lēmumiem).”

Ļoti svarīga pilnveidotā satura idejai ir vērtēšana. Vai vari ieskicēt pieturas punktus, kas ir nākamais līmenis, uz ko mums vajadzētu tiekties, domājot par vērtēšanas praksēm skolā?

P. Pestovs: “Vērtēšana ir nozīmīga arī tāpēc, ka tā labi atklāj, kā mēs patiešām par kaut ko domājam. Caur vērtēšanas prizmu daudz ko var precīzāk ieraudzīt. Vērtēšanai var būt daudzi un dažādi mērķi, kā monitorings, kvalitātes nodrošināšana, izaugsmes mērīšana, taču nozīmīgākais un primārais ir atbalsts skolēnam (arī jebkuram pieaugušajam), lai viņš vairāk iemācītos.

Mums daudz vairāk ir jārūnā par skolu kā organizāciju, kas mācās. Bīstami ir skatīties uz reformu kā tādu, kas ir sākusies pirms pieciem gadiem un kas pēc gadiem pieciem beidzas, uzskatot, ka darbs ir paveikts.

Tas izklausās pagalam vienkārši, taču darbos tas tik vienkārši nav. Tas ir milzu izaicinājums – nevis vienkārši norādīt uz kļūdu, bet prast iedot izmantojamu atgriezenisko saiti, lai nākamreiz darbu, uzdevumu utt. varētu izdarīt labāk, precīzāk, ātrāk. Un otrs – daudz vairāk jādomā par valsts pārbaudes darbiem, lai katrs skolēns varētu taisnīgi apliecināt ilgākā laika posmā iemācīto, labi saprotot, ka tas nav viss, ko viņš ir iemācījies. Ja skolēni paši uz eksāmenu ies ar tādu izpratni, tās būs pamanāmas pārmaiņas.”

Iespējams, ka pandēmijas laiks izaicinājumu apjomu ir palielinājis, varbūt arī ne. Inta, kas ir lielais izaicinājums, domājot par mācību saturu un pieejas pilnveidi skolas dzīvē? Vai pandēmija var būt arī spridzinošais spēks, par ko izglītības filozofi pasaulē runā kā par lielo iespēju? Vai arī gaidām iespēju tikt atpakaļ normālā skolā? Kā tu to redzi?

I. Ozola: “Pandēmija atklāja lielu dažādību skolēnu vidū, un tas skolotājiem lika meklēt risinājumus, kā līdz

katram bērnam aizsniegties, un, ja šo atziņu paturētu, tad, iespējams, tas vēl vairāk rosinātu mainīt uzskatus un arī praksi.

Protams, ka būs paliekoši ieguvumi, piemēram, digitālā pratība skolotājiem, kas gada vai pusotra gada laikā uzlabojās. Jā, skolotāji bija pārslogoti, tomēr atrada laiku pieslēgties citu kolēģu stundām, parādījās cita veida mācīšanas iespējas, un tas bija liels ieguvums. Skolotāji vairāk solidarizējās – visiem ir grūti, bet varam cits citam palīdzēt, ja man kas izdodas, es to parādu kolēģiem. Mācīšanos vadīja ne tikai vadības komanda, bet arī paši skolotāji. Pirmajos divos mēnešos skolotāji bija ļoti piesardzīgi, bet vēlāk jau paši veidoja savu mācīšanās saturu. Tas – no skolotāju pozīcijām raugoties.

No vadītāja pozīcijas – izaicinājums un iespēja vienlaikus ir strādāt ar tiem resursiem, kas man kā vadītājam tajā brīdī ir pieejami. Izmantot to vidi, kurā esmu, cilvēkresursus, kas skolā strādā. Skolotāji ir dažādi, tā vienmēr būs, un tā ir vērtība. **Atrast iespēju sniegt katram skolotājam vajadzīgo atbalstu izaugsmes procesā ir viens no lielākajiem izaicinājumiem.** Mums diezgan labi izdevās to paveikt, radījām konkrētu atbalsta sistēmu jaunaajiem pedagogiem.”

Mēs diezgan bieži esam dzirdējuši, ka pandēmijas dēļ satura reformu vajag atcelt, jo izaicinājumi ir pārāk lieli – bērni jātestē, jāvalkā maskas utt. Guntar, kādas ir tavas domas?

G. Catlaks: “Uzskatu, ka nevajadzēja atcelt. Jā, pandēmija mūs visus iesvieda neprognozētā un nepieredzētā situācijā, bet tā mūs, galvenokārt jau skolotājus, arī piespieda paskatīties uz procesu citādi, kas kaut kādā mērā arī sasaucās ar satura reformu.

Es pirmīt vēl nepieminēju trešo lielo izaicinājumu – mācīšanās personalizāciju. No izglītības programmas un skolēnu puses raugoties, satura reformā ļoti būtisks ir jaunais vidējās izglītības modelis ar izvēļu groziem, ar nepieciešamību izvēlēties padziļināti apgūstamos kursus. Mēs apzināti esam gājuši uz ideju, ka cilvēks jau agrā vecumā, jau skolēns vidējās izglītības posmā nevis pasīvi saņem, bet aktīvi izvēlas, ko apgūs, domājot, kā

Visas līdzšinējās klausāmsarunas “Starpbrīdis” var noklausīties šeit: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/starpbridis>

tas viņam noderēs turpmākajā dzīvē. Tas ir viens izai-
cinājums, ko vēl neesam pietiekami dziļi pārdomājuši.
Saistībā ar personalizētu mācīšanos sava loma ir teh-
nologijām. Tā bija arī laikā, kad vadīju VISC un uzsākām
attālināto mācību procesu.

Protams, izglītības modelis, kurš ir vērsts uz specia-
lizāciju, iedziļināšanos un individuālām izvēlēm un kurā
vienlaikus pieaugoši liela loma ir tehnoloģiju izmantoša-
nai un attālinātām mācībām, rada ne tikai milzu iespējas
vien. Skolēni jūtas daudz individuālāki, dalība kopējā
stundā vai klases diskusijā ir ierobežotāka, reizē ir arī
milzu pamudinājums skolēniem attīstīt pašvadītas mācī-
šanās prasmes un iedziļināties tajā, kas katru patiešām
interesē. Tas nav vienas klases darbs uz vienu vidējo,
kas ir ierasta metode izglītības sistēmās, bet vienlaikus
tas rada arī nevienlīdzības riskus. Aizvien lielāka nozī-
me ir mājas apstākļiem, intelektuālajam kontekstam un
fonam. Daļai skolēnu ir risks nepiedalīties, bet lielai daļai
paveras iespēja iet lielākā dziļumā. Mums, tā sacīt, ir
jāprot izbaukt starp Skillu un Haribdu, lai nepazaudētu
tos, kurus ir viegli pazaudēt, bet paturētu tos, kuri spēj
un grib iet tālāk un dziļāk. Tas ir saistīts gan ar izvēļu
groziem, gan to, kā skolēni mācās – ar savu individuālo
atbildību, pieeju un interesēm.”

Par ko mums visiem domāt, ejot tālāk uz priekšu?

I. Ozola: “Par drosmi, par to, kā skolotājiem darīt, lai

palīdzētu katram bērnam. Tas būtu viens. Noteikti – da-
līties labās prakses piemēros, uzkrāt tos, lai skolas tiešām
kļūtu par mācīšanās un metodiskajiem centriem apkār-
tējām kopienām, un stiprināt skolu vadības komandas.
Ļauties pārmaiņām.”

G. Catlaks: “Varu tikai piekrist, ka skolotājs ir galvenā
atslēga. No sistēmas viedokļa ir nepieciešama jauna un
ilgtspējīga skolotāju profesionālās pilnveides sistēma,
un, lai to izveidotu, būtu jāpieliek pūles droši vien ne
tikai Izglītības un zinātnes ministrijai un VISC, bet arī
visai pedagogu kopienai.

Pārfrāzējot Raini, vēl darbs nav galā un nebeigsies, un
droši vien palīgā jāiet visiem, proti, ļoti labi jāsadarbojas
visiem iesaistītajiem. Tāpat ir saprotams, ka to nespēj
paveikt viens projekts.

Skola2030 darbs turpinās, pašlaik ir vairāki lieli iz-
strādes virzieni vērtēšanas saturā, noris valsts pārbau-
des darbu izstrāde, tāpat vidusskolā padziļināto kursu
mācību līdzekļu izstrāde. Vidusskolā sākām ieviest
jaunas prasības, kas ir projekta darbs katram skolēnam,
lai pabeigtu vidusskolu. Visur, no pirmsskolas līdz vi-
dusskolai, jābūvē ilgtspējīgas sistēmas, lai skola ikdienā
turpinātu mācīties, gan plānot, gan īstenot saturu, gan
vērtēt skolēnu sniegumu, lai varam skolēnus daudz-
veidīgi atbalstīt virzībā uz pašnoteikšanos – pašlaik
mācību procesā, vēlāk dzīvē vispār.”

Paldies! Svinam un turpinām! ☺

Kur ņemat iekšējos resursus, lai sasniegtu lielus mērķus?

Guntars Catlaks: “Ja darām darbu, kas dod ganda-
rījumu, tad tas arī veido to ķīmiju (vai pareizi, Pāvel,
ķīmiju?) smadzenēs, kas rada enzīmus jeb vienkārši
labsajūtu. Cilvēks jau vēlas justies labi. Labizjūta,
darot kādu darbu, dod labo atkarību. Atceroties savu
skolotāja pieredzi, kad pārstāju mācīt pats, bet atde-
vu šo funkciju skolēniem, es sāku justies daudz labāk.
Man bija vieglāk, ērtāk strādāt, es guvu gandarījumu,
man tas patika. Ja jums kas patīk, tad tikai uz priek-
šu! Tas ir svarīgi skolotāja darbā kopumā. Tas arī dod
enerģiju.”

Pāvels Pestovs: “Mēs sakām – ja skolēnam ir moti-
vācija mācīties, tad viņam ir panākumi. Taču no moti-
vācijas teorijas nāk arī atziņa, ka bieži vien sakarība ir

otrāda, t. i., ja es sajūtu panākumu garšu, tad tas mani
arī dzen uz priekšu. Tas arī ir viens no maniem enerģi-
jas avotiem. Ja kaut kas ir pavisam nedaudz izdevies
un kolēģi ir to izmēģinājuši, tad tas dod gandarījumu.
Otrs enerģijas avots man ir ģimene.”

Inta Ozola: “Vienmēr esmu ticējusi, ka resursi ir
mūsos pašos un ka ikvienā skolotājā ir resurss kļūt
par labāku skolotāju. Apzināta ir mana izvēle būt par
skolotāju, būt klasē, tur es gūstu vislielāko prieku savā
darbā. Tas man liek radīt aizvien jaunas idejas, kā pati
varu kļūt par labāku skolotāju un ko darīt skolas līmenī,
lai arī kolēģi kļūtu par labākiem skolotājiem. Un noteik-
ti ir jāsvin mazās uzvaras! Tas arī motivēs turpmākiem
sasniegumiem.”

"Latvijas nākotne ir nevienaldzīgie"

Daugavpils Valsts ģimnāzijas direktore Oksana Petaško vienlaikus pragmatiski un viedi aicina nesteigties ar pārsteidzīgiem secinājumiem par pārmaiņu laiku, bet būt klātesošiem, lai ne tikai redzētu, bet arī ieraudzītu vērtīgo, lai ne tikai zinātu, bet arī izprastu un dalītos ar noderīgo.

Sadarbība un dialogs ir būtiskākie atslēgas vārdi, mērot ar pārmaiņu mērauklu.

Sagatavoja Ilze Zeltkalne-Znotiņa, *Skola2030* eksperte

Foto: no Oksanas Petaško personiskā arhīva

Cilvēcīgi saprotams, ka ikvienam ir bažas par nezināmo un pārmaiņām. Kā jūs pieņēmt gaidāmās mācību satura pārmaiņas un pirmās vēsmas par pārmaiņu procesu?

Kad tiek runāts par pārmaiņām, nevilšus prātā nāk Konfūcijam piedēvētais izteikums: "Nedod, Dievs, dzīvot pārmaiņu laikos." Lai gan kopš Konfūcija neskaitāmas reizes esam guvuši apliecinājumu, ka pārmaiņas nebūt ne-nozīmē iepriekšējā sagraušanu – piemēram, ņemot vērā pēdējos 50–70 gadus, kad cilvēce piedzīvojusi tās vēsturē visstraujāko progresu –, iekšējā dilemma un bažas tomēr ir palikušas. No vienas puses, jā, pārmaiņas izglītībā ir vitāli nepieciešamas, jo izglītības joma jau nepastāv atrauti no pārējām. Ir mainījusies sabiedrība, un, mainoties tās pieprasījumam, ir jāmaina arī piedāvājums. Izglītība tās visdziļākajā būtībā nenozīmē būt kopsolī ar laiku. Lai attīstītos un šodien veidotu pamatu rītdienai, tai jābūt vismaz vienu soli priekšā. No otras puses – kā lai noliek malā labi zināmo un praksē pārbaudīto un sāk īstenot jauno, nezinot, ar ko tas vainagosies? Līdz ar to skolotāju vidū varēja manīt trīs dažādas pozīcijas: kāds izvēlējās ieņemt piesardzīgi nogaidošu pozīciju, kāds cits cītīgi sekoja līdzī informācijai par pārmaiņu procesu un tā ieviešanas gaitu, bet kāds mērķtiecīgi iesaistījās jaunā satura izstrādē. Lai arī kāda bija pozīcija, ikviens sekoja līdzī procesam, jo skolotājs jau nevar (nedrīkst!) aizvērt acis un ausis, ignorējot apkārt notiekošo. Jautājumi bija un joprojām ir arī tagad, kad klasē jau tiek īstenots pilnveidotais mācību saturs, un tas ir labi, jo jautājumi ir viens no izglītības virzītājspēkiem. Ja jautājumu nebūtu, tad gan vajadzētu uztraukties, vai esam uz īstā ceļa un vai sasniegsim izvirzītos mērķus.

Ja salīdzina, kā bija pirms pieciem gadiem un kā ir tagad, kādas ir būtiskākās

Oksana Petaško

pārmaiņas, kas notikušas? Raksturojiet, lūdzu, ar piemēru, kas apliecinātu jauno pieeju!

Laikam vislielākā pārmaiņa, kas labi redzama praksē, ir rīcības brīvība, piemēram, skolas vadībai izstrādājot mācību plānu un piesaistot jomas speciālistus. Tāpat kā piemēru var minēt ģimnāzijas pieredzi, programmēšanas kursu 10. klašu skolēniem īstenojot sadarbībā ar Eiropas programmēšanas skolu "Datorium", kad dažādu skolu jaunieši vienā laikā pieslēdzas tiešsaistes stundai. Pārmaiņas ir gan skolotājiem, piedāvājot un izvēloties dažādas metodes un mācību formas, meklējot skolēnam atbilstošāko un piemērotāko, gan arī skolēniem, izvēloties, piemēram, vidējo izglītību iegūt konkrētā skolā nevis tikai tāpēc, ka iepriekš tajā ir mācījušies, bet gan tāpēc, ka skola piedāvā tieši viņiem saistošu padziļināto kursu komplektu turpmākām mācībām.

Patlaban ir ne tikai meklējumu, bet arī pirmo atradumu laiks. Viens no lielākajiem un, manuprāt, arī būtiskākajiem

atradumiem ir ieguvums, ko gūstam sadarbojoties. Piemēram, ģimnāzijā esam uzsākuši jaunu tradīciju – starpdisciplinārās nodarbības decembra un maija pēdējās mācību dienās. Dažādu jomu skolotājiem savstarpēji sadarbojoties, tiek rastas kopīgas tēmas un izstrādāti nodarbību plāni konkrētās klases skolēniem. Tā ir tapušas brīnišķīgas idejas, kuru īstenošanā skolēni pārliecinās par mācību priekšmetā iegūto zināšanu un prasmju pārnesi, apgūstot citu mācību priekšmetu, un šo zināšanu un prasmju lietojumu dzīvē. Sākotnēji dažādu jomu skolotāju savstarpējā sadarbība tika organizēta, bet tagad tā galvenokārt notiek pēc brīvprātības principa, t. i., skolotāji paši sameklē sev sadarbības partneri.

Vēl viena ideja, kas guvusi atbalstu un pozitīvas atsauksmes, ir 11. klašu skolēnu zinātniskās pētniecības darbu (ZPD) lasījumi, pieredzes stāsti un praktiski padomi 10. klašu skolēniem, kā izstrādāt ZPD. Vieniem jau ir pieredze ZPD izstrādē, savukārt otriem – simtiem jautājumu, kā to izdarīt.

Kādi, jūsuprāt, ir būtiskākie ieguvumi šajā pārmaiņu posmā?

Tie noteikti ir vairāki, un pieļauju, ka katram, kas iesaistīts izglītības procesā, tie būs citi, bet man nāk prātā trīs vārdi: diferenciācija, personalizācija, individualizācija. Ticu, ka, tos prasmīgi lietojot skolēncentrētā pieejā, gala rezultātā būsīm ieguvēji. Tas arī bija viens no iemesliem, kāpēc ģimnāzijā sadarbībā ar Mūžizglītības un kultūras institūtu "Vitae" uzsāka īstenot pārmaiņu programmu "Līderis manī". Programmas pamatā ir piecas pārliecības: katram piemīt izcilība kādā jomā; katrs var būt līderis; skolotāji atbalsta skolēnus, lai viņi var mācīties pašvadīti; tiek attīstītas visas piecas personības jomas: intelektuālā, fiziskā, emocionālā, garīgā un sociālā, kā arī – visbeidzot – pārmaiņas sākas ar mani. Mācām un mācāmies paši. Kā būs tālāk, laiks rādīs.

Ko jūs ieteiktu tiem, kas aizvien šaubās par pārmaiņām vai nav tām atvērti?

Angļu sakāmvārds vēsta: "Practise what you preach", t. i., rīkojies tā, kā māci to darīt citiem. Ikviens skolotājs saviem audzēkņiem māca uzdot jautājumus, meklēt atbildes, argumentēt viedokli, būt atvērtiem jaunajam, meklēt un izmantot iespējas, nebaidīties no kļūdām, jo "nekļūdās tikai tas, kas neko nedara", būt godīgiem un atbildīgiem. Kolēģiem, kas šaubās, es ieteiktu darīt to pašu arī attiecībā uz sevi. Un pats svarīgākais – būt godīgiem pašiem pret sevi un, atbildot uz jautājumu, kas raisa bažas, dot sev patiesu atbildi. Manuprāt, daudzi tādā veidā nonāktu pie secinājuma, ka īstenībā viņi nevis šaubās, bet gan baidās. Bailes ir dabiska aizsargreakcija no nezināmā. Tas

ir normāli un pieņemami, ja cilvēks no kaut kā baidās. Baidīties nav slikti. Un skolotāja bailes ir saprotamas. Skolotājs izjūt to milzu atbildību, kas uzlikta uz viņa pleciem, jo sabiedrība ir uzticējusi viņam izglītēt nākamo paaudzi. Tāpēc uz urķīgajiem jautājumiem: "Vai es spēšu? Vai izpratišu un pratīšu? Vai varēšu? Vai mani skolēni būs ieguvēji?" ir jādod pārliecinoša atbilde: "Spēšu, pratīšu, varēšu, būs!". "Kā to zināšu?" "Jo rīkošos!"

Pārmaiņas izglītībā ir vitāli nepieciešamas, jo izglītības joma jau nepastāv atrauti no pārējām. Ir mainījusies sabiedrība, un, mainoties tās pieprasījumam, ir jāmaina arī piedāvājums. Izglītība tās visdziļākajā būtībā nenozīmē būt kopsoli ar laiku. Lai attīstītos un šodien veidotu pamatu rītdienai, tai jābūt vismaz vienu soli priekšā. No otras puses – kā lai noliek malā labi zināmo un praksē pārbaudīto un sāk īstenot jauno, nezinot, ar ko tas vainagosies? Līdz ar to skolotāju vidū varēja manīt trīs dažādas pozīcijas: kāds izvēlējās ieņemt piesardzīgi nogaidošu pozīciju, kāds cits cītīgi sekoja līdzi informācijai par pārmaiņu procesu un tā ieviešanas gaitu, bet kāds mērķtiecīgi iesaistījās jaunā satura izstrādē.

Mans ieteikums būtu izmantot trīs soļus.

1. Atmetot visas bažas, citur dzirdētos komentārus, mierīgi izskatīt pieejamo informāciju par pilnveidotā satura īstenošanu, izpētīt sava priekšmeta/kursa programmu (arī tad, ja tas jau pāris reizes darīts) un atrast to, kas uzrunā, ko varētu lietot. Kaut pāris atziņas. Tas ir iespējams! Un atkal – svarīgi būt patiesiem pret sevi un tiešām izvēlēties to, kam saskata lietderību un jēgu. Pretējā gadījumā skolēni klasē sajūtīs neīstenumu un "nenoticēs" skolotājam. Zaudētāji būs abas puses, un būs nepieciešams laiks, lai atgūtu uzticēšanos.

2. Atcerēties, ka šajā pārmaiņu procesā neesam vieni, jo arī kolēģis iet šo pašu jautājumu un meklējumu ceļu. Ir vērts kādā brīdī sanākt kopā un parunāt par to, kā klājas ar pārmaiņu īstenošanu, kas uztrauc un kā šis uztraukums ir pārvarēts. Tā ir profesionālā pilnveide, nevis vājuma vai neprofesionalitātes izrādīšana.

3. Apzināties, ka pārmaiņas ir pakāpeniskas, tās tiek ieviestas soli pa solim. Šis ir īstais laiks, lai mācītos paši un atrastu īstos paņēmienus un resursus, jo notiek pakāpeniska satura salāgošana starp to, kas tika mācīts

iepriekš, un jauno, pilnveidoto saturu. Ne tikai skolotājiem un izglītības jomā strādājošiem, bet arī pārējiem sabiedrības pārstāvjiem jāapzinās, ka patiesie jaunās reformas rezultāti būs redzami un izvērtējami ne pēc gada, trim vai sešiem gadiem, bet gan 2032. gadā, kad, skolēnam absolvējot 12. klasi, tiks noslēgts sākumskolā 2019./2020. mācību gadā iesāktais. Tādējādi visi secinājumi, kas līdz tam būs veikti, būs tikai starpposma secinājumi.

Es ļoti labi saprotu, kāpēc daži vēl joprojām šaubās (baidās?), kā arī saprotu tos, kuri saka, ka šī reforma ir nākusi sasteigta. **Redzu, ka pārmaiņu ieviešanai šobrīd pietrūkst trīs svarīgu resursu.**

1. Metodiskie līdzekļi atbilstoši pilnveidotajam saturam – skolotāji iegulda milzīgus laika resursus, pielāgojot mācību saturu, meklējot un izstrādājot savus materiālus. Turklāt kaut kur zemapziņā vēl rosās doma, vai “spēles gaitā netiks mainīti nosacījumi”, jo kursos uzdotie jautājumi ne vienmēr tiek atbildēti, vai arī atbildes joprojām tiek meklētas, un pirmie valsts pārbaudes darbi par pilnveidoto saturu vēl tikai priekšā.
2. Cilvēkresursi – trūkst skolotāju. Laikam uz “Iespējamo misiju”, skolu tīkla optimizāciju un administratīvi teritoriālo reformu liktās cerības ir bijušas pārāk optimistiskas. Skolotāju joprojām pietrūkst, un pēc 15. novembra daudzviet šī problēma ir kļuvusi vēl akūtāka.
3. Laika resurss – lai mācītos paši, meklētu atbildes, plānotu un īstenotu sadarbību ar kolēģiem, izstrādātu materiālus, plānotu un īstenotu diferenciaciju, individualizāciju, personalizāciju, būtu radoši utt., u. t. jpr. un, visbeidzot, ienāktu klasē un ar aizrautību sāktu mācīt, ir vajadzīgs laiks. Skolotājam ar 32 kontaktstundām tā izklausās pēc neiespējamās misijas. Savulaik tika runāts, ka līdz ar jauno saturu tiks skatīta arī skolotāja slodze. Atkarībā no mācāmā priekšmeta specifikas skolotāja slodze varētu būt 21–25 stundas, atvēlot vairākas

stundas gatavošanās procesam, bet tas palika tikai iecerēs. Līdz ar to nevaram pārmest, ja kāds šaubās (baidās), jo šajā lauciņā vēl ir ļoti daudz darāmā.

Kādu jūs redzat Latvijas jaunatni – valsts balstu nākotnē –, kas šobrīd apgūst izglītību pēc jaunā mācību satura?

Savulaik nonācu pie secinājuma, ka neatkarīgi no tā, ko un kā mēs mācām citiem, attīstām un pilnveidojam, nekam nav nozīmes, ja pretim esošais cilvēks ir vienaldzīgs. Vienaldzība, manuprāt, ir vislielākais pasaules bieds. Tāpēc mana pārlicība ir, ka Latvijas nākotne ir nevienaldzīga. Tie, kas nevis vienkārši redz, bet ierauga, nevis dzird, bet sadzird, sajūt, izzina, izprot un rīkojas utt., apzinoties savus un līdzcilvēku sapņus, ieceres, vajadzības, vēlmes un atbildību.

Kas jums dod enerģiju un spēku lūkoties uz pasauli no tik gaiša skatpunkta? Kāda ir jūsu recepte, ko ieteiktu citiem?

Cilvēki man apkārt. (*Plašs smaids.*) Man ir paveicies piederēt ģimnāzijas saimei, kurā ir izcili skolotāji. Es viņus klusām pie sevis saucu par gara dumpiniekiem – vienmēr meklē, jautā, urķē, eksperimentē, aizrauj un tā rada šo gara dumpīgumu savos skolēnos. Tas ir brīnišķīgi! Un tad acis mirdz gan vieniem, gan otriem. Otra lieta – skolēnu vecāku atbalsts un uzticēšanās. Ja vecāki ir lēmuši – uzticējuši – sava bērna skološanu ģimnāzijai, tas ir augstākais novērtējums skolai. Esmu patiesi lepna un gandarīta par to. Tas arī rada enerģiju.

Šajā mācību gadā Daugavpils Valsts ģimnāzija svin vairākas jubilejas: skolai – 190, latviešu skolai Daugavpilī – 100, valsts ģimnāziju saimei – 25 gadi. Sveicot *Skola2030* komandu piecu gadu jubilejā, novēlu būt gara dumpiniekiem un gūt gandarījumu par iesākto un jau pārmaiņu ceļā paveikto! ☺

Ziņu izdevumi “Domāt.Darīt.Zināt.”

- **Nr. 19.** Rudens, eksāmeni, vitamīni – viss par un ap eksāmeniem! (Iespēja lejuplādēt pdf un lasīt papīra formātā, izdrukāt atsevišķus rakstus vai visu izdevumu.)
- **Nr. 18.** Atpakaļ skolā! Veltīts skolu vadības jautājumiem – kāda ir efektīva skolas vadība? Kas ir laba skola? Kāda loma un ietekme ir pašvaldībai? (Lejuplādēt un izdrukāt pdf.)

Pārējos izdevumus meklē šeit: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums>
Katrs no tiem ir veltīts kādai konkrētai tēmai, taču katrā no tiem – arī citas aktualitātes.

Pārmaiņas izglītībā – no iekšpuses raugoties

Kā pārmaiņas mācību procesā, savā darbā un skolēnos jūt skolotāji? Stāsta Naujenes pamatskolas skolotāja Alīta Kokina, Bauskas pilsētas pamatskolas ģeogrāfijas, dabaszinību, fizikas un inženierzinību skolotāja Elīna Meldere un Līvānu 1. vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja Sandra Kivleniece – aktīvas dalībnieces skolotāju mācīšanās kopienā, kas dod iespēju regulāri satikties skolotājiem no dažādām Latvijas vietām, lai sarunātos par profesionāliem jautājumiem, noskaidrotu līdz šim nesaprasto par pilnveidoto saturu un pieeju, dalīties pieredzē un savstarpēji atbalstīt citam citu pārmaiņu ceļā.

Sagatavoja Alnis Auziņš, “Domāt.Darīt.Zināt.” numura redaktors,
ar skolotājām sarunājās Anna Zaula, *Skola2030* eksperte
Foto: no personiskā arhīva un Lauma Kalniņa, *Skola2030*

Atceroties sākumu pirms pieciem gadiem

Alīta: “Skolā strādāju 33 gadus. Pieteicos kursiem “Mācīšanās konsultantu – ekspertu sagatavošana reģiona vajadzībām”, lai varētu paplašināt savas zināšanas un lai rastu atbildes uz neskaidrajiem jautājumiem, sākot ieviest kompetenču pieejā veidotu mācību saturu. Gribēju saprast, kuras ir manas stiprās puses un ko man vajag mainīt sevī, lai skolēnu mācīšanos varētu vadīt citādi.

Uz notiekošajām pārmaiņām raudzījos ar skepsi, turklāt neskaidra likās arī jaunā terminoloģija. Bet, pamazām mācoties, darbojoties, tiekotiesursos ar kolēģiem, vērojot un analizējot mācību stundas, radās skaidrība un izpratne par notiekošo, par to, ka tā strādājam jau sen. Būtiska atšķirība – kādreiz darbā es biju galvenā, tāpat daudzi citi kolēģi vairāk paši stāstīja, un tā arī šķita vieglāk, tagad mainām uzsvaru, lai galvenais būtu pats skolēns.”

Elīna: “Skolā strādāju 10 gadus, sākumā pat nebūdam pedagogē, varbūt tāpēc man ir bijis atšķirīgs skatījums. Jau iepriekš (lasi – pirms projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” uzsākšanas) strādāju “pa jaunam”,

Elīna Meldere

Alita Kokina

Sandra Kivleniece

vēlējos mācīšanos izvest ārpus skolas, ārpus klases – skolas gaitenī, laukā, un tad to vienmēr vajadzēja saskaņot ar skolas vadību. Kad sākās pārmaiņas, jutos daudz brīvāk, jo šīs metodes tika atzītas oficiāli.”

Sandra: “Skolā sāku strādāt 1987. gadā, vēl būdama studente, un varu teikt, ka visu laiku esmu reformās, turklāt vienmēr pirmā doma ir bijusi “kāpēc gan kaut kas jāmaina, viss taču ir tik labi.” Arī pirms pieciem gadiem pirmā doma bija “ārprāts, vai tiešām?”. Bet reformas ir labas arī tāpēc, ka liek kustināt smadzenes. Mums toreiz veicās, jo sākumskola un vidusskola bija pilotskolas, taisnība, iztrūka pamatskolas posma. Varējām novērtēt, kādi ir pirmklasnieki, kas bija mācījušies PII “Rūķīši” pēc jaunās pieejas. Viņi jau bija citādi, brīvāk domājoši.”

Galvenās pārmaiņas – sevi, kolēģos, skolēnos, skolā kopumā

Alita: “Domāju, ka mēs visi kļūstam brīvāki. To sekmē jaunā pieeja, un es arī to skolēnos veicinu. Neprasu, lai sēž mierīgi solā un ceļ roku; ja zini, tad ej pie tāfeles. Mums nav daudz skolēnu, man lielākais skaits ir bijis divdesmit.

Ar dažādām klasēm ir atšķirīgi veicies, bet es tagad mierīgāk skatos uz to, ka skolēniem kaut kas neizdodas uzreiz. Piemēram, kaut ko nesapratīs otrajā klasē, sapratīs trešajā. Ar pašreizējiem trešklasniekiem man klājas grūtāk, varbūt arī attālināto mācību dēļ, toties astotklasnieki jau ļoti labi sāk saprast, ko nozīmē darbs grupās, pāros, mācās izvirzīt sasniedzamo rezultātu.

Par sevi varu teikt – kādreiz uztraucos, ka nav mācību grāmatu, tagad ņemu tādus materiālus, kas bērniem var būt interesanti. Piemēram, *Skola2030* sagatavotos par profesijām.

Agrāk ļoti daudz vērtējām skolēnu atbildes, vajadzēja konkrētu atzīmju skaitu mēnesī. Tagad mierīgi izņemu tematu un tikai pēc tam dodu pārbaudes darbu. Un rezultāti ir labāki.

Man pašai patīk radošums, un svarīgi to rosināt arī bērnos. Jaunā pieeja mums atraisa rokas. Tā, piemēram, astotajai klasei ierosināju izstāstīt laika prognozi, izmantojot teātra mākslā apgūto. Vienkārši un labi.”

Elīna: “Līdz ar reformas sākumu man strādāt ir kļuvis daudz vieglāk. Uz darbu eju ar lielāku prieku. Arī skolēni ir brīvāki, atvērtāki. Uzskatu, ka klasē mācībām drīkst izmantot visu. Daudz iespēju paver jaunās tehnoloģijas: ir pieejami mācību materiāli tiešsaistē, ar jebkuru kolēģi varu ērti sazināties.

Pārmaiņas ir jūtamas pašā skolā. Taisnība, reizēm vēl sastopams uzskats, ka pilnveidotais saturs un pieeja ir tikai tāda izklaide un ka skolotāji tagad vairāk izlaižas. Tomēr būtiski ir tas, ka skolas vadība ir sākusi skatīties citādi.

Sākumā daži kolēģi iesaistījās *piespiedu brīvprātīgi*, bet pamazām jauno pieeju pieņēma. Tagad ar kolēģēm daudz vairāk sarunājamies – ko un kā darām, ar ko strādājam vairāk, ko varam darīt kopā, tā veidojot starppriekšmetu saikni, piemēram, latviešu valoda + ģeogrāfija + vēsture.

Man pašai acīmredzot bija svarīgi tas, ka nomainīju skolu un ieguvu dažādu pieredzi, varu salīdzināt. Zinu, kā ir tad, kad skolēni iekā, kaut ko iemācās uz konkrētu laiku, tikai vienam mācību priekšmetam. Es to sāpīgi atceros, un tas bija svarīgs iemesls, kāpēc paliku pedagogijā, jo apzinājos, cik svarīgi skolēniem ir iemācīties dzīvei noderīgas prasmes, izprast, ka visas prasmes ir svarīgas, un tas, ko iemācās vienā priekšmetā, citā vairs nav jāmācās. Tad atliek tikai pārnest zināšanu koferīti uz nākamo stundu, vērt to vaļā un izmantot pēc nepieciešamības.

Neteiktu, ka skolēniem trūkst pamatzināšanu. Ja skolēns grib mācīties, viņš mācīsies. Jā, joprojām skolēni bieži vien nemāk pārnest zināšanas no viena mācību priekšmeta uz citu un reizēm skatās uz mani kā uz citplanētieti – ko no viņiem gribu? Man palīdz tas, ka mācu ģeogrāfiju, fiziku, inženierzinības un kā skolotāja palīgs piedalos arī ķīmijas un matemātikas stundās, tāpēc savās stundās varu teikt – zinu, ka jūsu stundās tas ir jau bijis. *Tagad jums jādara tas pats, ko darījāt matemātikā. Vai – tagad mācāties par ieziem ģeogrāfijā, atcerēsieties to ķīmisko formulu!* Savukārt skolēni, kurus mācu jau vairākus gadus, labi zina, kādus palīg līdzekļus drīkst izmantot un ka varu ieskaitīt arī nepareizu atbildi, ja prātis to pamatot. Viņi kļūst brīvāki, pārliecinātāki par sevi, ka **viņi to jau zina, ka fizika – tas nav grūti, ka citā priekšmetā apgūto var likt lietā, tikai jāiegērbj citā kažociņā.** Sarežģītās lietas bieži vien ir stipri vienkāršākas, nekā šķiet, un centīgie bērni ir visvairāk izbrīnīti – kā, var tik vienkārši?

Stundas beigās dodu mazos pārbaudes darbiņus, lai paskatītos, cik tālu esam tikuši un vai varam iet uz priekšu, vai tomēr jāatgriežas atpakaļ. Tā kontrolēju gan savu darbu, gan bērni saņem vērtējumu.”

Sandra: “Ir vairākas lietas, ko tagad daru citādi. Saproto, kur kādreiz kļūdījāties, veidojot sadarbību vidusskolas komandā. Mēs pavisam bijām desmit – astoņi mācību priekšmetu skolotāji, direktors un vietniece –, un katru otrdienu pēc stundām līdz sešiem vakarā spriedām, ko un kā strādāt ar maniem audzināmajiem. Gribējām vienlaikus sadarboties, bet mūsu bija par daudz. Tagad, kad kolēģi grib sadarboties, saku – jā, bet ar vienu vai diviem pusgadā, vairāk ne. Citādi būs tikai sadarbības vārds.

Jāiet maziem soliņiem. **Esmu iemācījusies nesteigties.** To arī atkārtāju skolēniem – ja iestādām dārzā puķi vai sēkliņu, tad to pacietīgi laistām, lolojam un priecājamies.

Skolotājam jebkurā klasē ir jārada apstākļi, lai skolēni paši domātu, lasītu, jārosina pamatot savu viedokli.

Man ļoti patīk jaunums – kultūras lietotāja dienasgrāmata. Tajā skolēni pieraksta, ko redzējuši, dzirdējuši, uzzinājuši saistībā ar kultūras dzīvi Latvijā. Tas rosina būt vērogiem un māca veidot regulārus pierakstus.

Piedāvātās programmas esmu izpētījusi, bet strādāšu citādi. Atkāpšos tālākā pagātnē. Neatkarības sākuma gados nebija mācību līdzekļu, mācījāties bez mācību grāmatām. Uzskatu, ka tērēt naudu mācību grāmatām ir neprāts, jo autors to veido, recenzenti recenzē, apgāds izdod, un paiet gadi trīs, bet pa to laiku apstākļi jau ir tā mainījušies, ka grāmata vairs neder. Skolotājam vajag mapi, kurā viņš krāj mācībām vajadzīgos materiālus, tostarp no dažādiem kursiem un semināriem, ik pa laikam pārskata – tā veidojas tāds savdabīgs komposts, no kura izvilkt

idejas vajadzīgā brīdī. Sākumā kāda ideja var šķist aplama un nevajadzīga, bet pēc laika tā izrādās īsti piemērota.

Pēdējos gados esmu ieradusi ļoti plānot savu laiku, un to pašu rosīnu skolēniem. Tas ir īpaši svarīgi, paredzot apjomīgākus darbus. Ja precīzi norunājam, kurā datumā viņi man darbu nodos un līdz kuram datumam es tos izlasīšu, iegūst abas puses, skolēni strādā citādi. Pirms gadiem pieciem tā nedarīju, tad bija zināms haoss un brīžiem šķita, ka neko vairs nespēju.

Par sasniedzamo rezultātu – nekad jau nav bijis tā, ka nezinu, ko stundā darīšu un kāpēc. Bet joprojām mācos precīzi formulēt vienu konkrētu lietu.”

Pārsteigums jeb par ko īpašs prieks

Sandra: “Skolēni vēlas runāt par sevi. Agrāk tas nebija tik izteikti. Jā, un kas man ļoti patīk šajā projektā – domāt par mācīšanos. Domāju un daru.”

Elīna: “Esmu ģeogrāfe, un man patīk kartēt. Arī skolēniem ierādu, kā var sagrupēt informāciju. Pat neiedomājos, ka tas var izvērsties par vienu no pamatdarba metodēm. To darot, skolēni zināšanas apgūst padziļināti, grib uzzināt vairāk, saprast dziļāk. Es arī skaidroju – ja izdarīs to un to, tad labāk uzzinās kopainu. Esmu izdrukājusi milzīgu pasaules karti, kas ģeogrāfijā palīdz šādi strādāt. Skolēni ieinteresējas, paši sāk meklēt informāciju, jautā, vai var iet uz bibliotēku, izmantot internetu. Viņi mācās atlasīt informāciju, norādīt avotus. Process ir jēgpilnāks, pats darbs sekmē pašvadītu mācīšanos, viņi aizvien labāk spēj izskaidrot procesu un apgūto. Tā konkrētajā mācību priekšmetā, ģeogrāfijā, skolēniem veidojas kopsakarības par klimatu, augiem, dzīvniekiem, augsni.

Vēl gribu piebilst, ka **atmosfēru klasē veido skolotājs.** Es bieži izmantoju mūziku. Tā kā pazīstu audzēkņu ģimeš, tad atvēlu laiku, lai parunātos par mājdzīvniekiem, skolēni atveras, labprāt iesaistās. Skaidroju, kā tas, ko darām konkrētā mācību priekšmetā, var noderēt citos priekšmetos un turpmāk dzīvē.”

Uzziņai

Augšdaugavas novada Naujenes pamatskolā mācās 90 skolēnu, strādā 13 skolotāji, logopēds un sociālais pedagogs (viena persona), folkloras kopas skolotāja.

Līvānu 1. vidusskolā mācās 537 skolēni un strādā 62 skolotāji.

Bauskas pilsētas pamatskolā mācās 332 skolēni un strādā 28 skolotāji.

"Agrāk gatavojām skolai, tagad – dzīvei"

Žanna Līdaka pirmsskolā strādā kopš 1983. gada, pēdējos piecus gadus – Rīgas pašvaldības PII "Viršu dārzs" ar piecus un sešus gadus veciem bērniem. Kā mainījusies pirmsskolas izglītība, atceroties un salīdzinot pašas gaitas bērnudārzā, darba sākumu un pēdējos gadus, īstenojot pilnveidoto saturu un pieeju? Par to Žanna Līdaka stāsta sarunā ar režisoru Guntaru Graikstu.

Sagatavoja Alnis Auziņš, "Domāt.Darīt.Zināt." numura redaktors
Foto: no PII "Viršu dārzs" un personiskā arhīva

Lūdzu, mēģiniet atcerēties un salīdzināt savu bērnudārza laiku un pašreizējo pirmsskolu!

Labi atceros sevi kā mazu meiteni, kura ar prieku gāja uz bērnudārzu. Spilgti atminos dažus notikumus – gan svētkus, gan savu bērnudārza izlaidumu, nodarbības un pastaigas uz tuvējo Ziedoņdārzu. Līdzī nēmām bruņurupuci no grupas un laidām pieneņu lapās. Atceros, ka

no māla veidojām svečturīšus māmiņām 8. martā. Man patika būt kopā ar citiem vienaudžiem, arī tas, ka audzinātājas spēlēja ar mums dažādus teātrus un pārgērbās maskās. Kad pati sāku strādāt bērnudārzā, man šīs atmiņas un pieredze ļoti noderēja. Sākot strādāt bērnudārzā, es domāju, kā var strādāt ar bērniem, ja pats nav gājis bērnudārzā un nezina, kas tur notiek!?

Mana izvēle kļūt par audzinātāju bija nejauša, bet, kad tur nokļuvi, sapratu, ka gribu tur būt! Tajā laikā valdīja tāda vienota kārtība visos bērnudārzos. Darba

laiks no pulksten 7 līdz 19, noteikts režīms, nodarbību saraksts. Audzinātājām bija jāraksta nodarbību konспекти, jāparedz un jāuzraksta bērnu pareizās atbildes. Visām bija jānotiek pēc plāna. Liela uzmanība tika veltīta patriotiskajai audzināšanai. Katrā grupā bija stūrītis ar Ļeņina bildi. Svinējām ar svētku koncertiem Oktobra svētkus, Uzvaras svētkus, Ļeņina dzimšanas dienu. Arī 8. martu, jo Mātes diena tajā laikā netika pat pieminēta! Bērnu skaits grupās bija liels, bet galā tiku, un man patika būt kopā ar bērniem. Tajā laikā strādājām pēc vienas programmas, tā bija gaiši brūna grāmata ar nosaukumu "Bērnudārza programma".

Un tad Atmosfēras laikā uzzinājām arī par citām pedagogijām. Atceros, ka braucām uz bērnudārzu, kas strādāja pēc Valdorfa pedagogijas metodēm, iepazīnāmies arī ar bērncentrēto pieeju un "Soli pa solim", arī Montesori. Man tas viss šķita interesanti, un centos labos piemērus un idejas lietot arī savā darbā. Man gribas teikt, ka tad sākās tāds apjukums, saprotot, ka pa vecam strādāt vairs nevar, bet kā pa jaunam, to īsti nezinājām. Bija dažādas eksperimentālās programmas, un strādājām tā, kā mācējām, kā jutām ar sirdi. Es teiktu, ka bērns vienmēr jūtas labi, ja par viņu rūpējas, par viņu gādā. Tā bija manā bērnībā, ko jutu no savām audzinātājām, un uzskatīju par ļoti svarīgu un varbūt arī galveno, lai mani audzēkņi tā justos.

Vai tad, kad jūs pirms pieciem gadiem azartiski sākāt, jums šķita, ka līdzšinējā pieejā darbam kaut kas īsti nedarbojas?

Nē, domāju, ka viss ir kārtībā, ka daru savu darbu pēc vislabākās sirdsapziņas un sagatavoju bērnus, lai viņi būtu gatavi doties uz skolu! Strādājot Salacgrīvā, jau dzirdēju par kompetenču pieeju mācību saturā, bet nedomāju – tas ir tālu, kamēr līdz mums atnāks... Sākot strādāt Rīgā, sapratu, ka esmu nokļuvusi PII, kura ir uzsākusi šo jauno pieeju aprobēt. Arī man modās interese, gribēju uzzināt ko vairāk un galvenais – neko nenokavēt un neatpalikt no pārējiem kolēģiem! Sākumā negāja viegli, jo man bija jāielec braucošā vilcienā – gan dzīves vietas maiņa, gan jauna darbavieta, vide, kolēģi un vēl jaunā kompetenču pieeja. Bet ar katru reizi tas, ko kursos uzzināju, pilnībā mainīja manu redzējumu un darbu. Līdz tam domāju kā daudzi – ja sagatavojam bērnus skolai, lai visi lasītu, rakstītu un rēķinātu, tad savu darbu esam godam izdarījuši. Tagad zinu, ka varu iedot daudz ko citu, ko pirms tam neesam darījuši, kaut vai sociāli emocionālajā jomā. Nav gluži tā, ka neesmu to darījusi, bet tagad saprotu, ka ne pietiekami daudz un labi. Bērns no rīta uzliek savu emociju kartīti, bet ar

to vien nepietiek. Viņam jāsaprot sevi, jāspēj pārvaldīt sevi, saprast citus un veidot attiecības ar citiem. Tam ir jāvelta liels darbs un laiks! Ja skolotāja neievēros, kādu emociju bērns ir izvēlējis, nepievērsīs tai uzmanību un neatradīs laiku ar bērnu aprunāties, tad tam nav nekādas jēgas! "Viršu dārzā" mūsu diena iesākas tā, ka bērnam tūlīt pēc ierašanās jāpaveic rīta darbiņi, un viens no tiem ir – pielikt pie sava skapīša durtiņām savu sajūtu emociju kartīti. Savukārt mans pirmais darbs ir ieiet garderobē, apskatīties un piefiksēt bēdīgos un domīgos, pavērot šos bērnus un tad ar viņiem aprunāties. Reizēm bēdu iemesls ir kas tāds, ko uzreiz var novērst.

Pirmsskolas izglītības iestādē bērni mājās mācīties, bet ne jau vienmēr tam jānotiek pie galda, mācīties var jebkurā vietā un situācijā. Arī pagalmā, bērnu laukumā, ēdamzālē un sporta zālē. Mācīšanās ir nepārtraukta.

Pirmdienā rītos mums ir rīta aplis, kurā bērniem ir iespēja pastāstīt, kā kuram klājies brīvdienās. Jā, ne visi bērni ir gatavi atklāties, visiem dzirdot, tas atkal skolotājai ir jāpamana un jāsaņem, un noteikti jāatrod laiks, lai ar šo bērnu aprunātos. Reiz atsevišķi aprunājoties, uzzināju, ka bērns grib, lai brīvdienās mamma pavada vairāk laika ar viņu, bet mamma ļoti daudz strādā, kāds cits bija sastrīdējies ar tēti. Skolotājai jāatrod mierinoši vārdi bērnam un noteikti jānodod ziņa vecākiem par bērna sajūtām.

Liela uzmanību veltām arī iestādes vērtībām – pirmsskolas izglītības iestādē ir jābūt emocionālai un fiziskai drošībai, lai bērns vispār spētu mācīties. Ja paliek sāpe sirsniņā, tad kā viņš mācīsies burtus vai ciparus? Bērniem ir ļoti svarīgi izrunāties, izstāstīt, kā jūtas, arī tāpēc, lai pats saprastu, kāpēc viņš tā jūtas, arī tāpēc, lai skumjas nepāraugtu dūsmās. Lai meklētu palīdzību un to saņemtu!

Ko jūs teiktu tiem, kas uzskata, ka tagad bērni tikai spēlēsies, nemācīsies, neievēros disciplīnu? Aizies uz skolu un neko nemācēs.

Manuprāt, ir tieši otrādi. Jau teicu, ka bērnu no rīta sagaida darbiņi, un tos palīdz atcerēties atgādinājums pie durvīm. Bērns var sekot līdzi: 1) pie grupas simbola

esmu pagriezis redzamu sava vārda zīmīti, 2) pie skapīša esmu uzlicis emociju, 3) ar draugiem esmu sasveicinājies, 4) rokas esmu nomazgājis, 5) zīmulīti – uzasinājis. Tātad esmu gatavs dienai.

Mēs, kopā ar bērniem pārrunājot dažādas situācijas, esam izstrādājuši grupas noteikumus, punktu pa punktu, katrs bērns ir uzrakstījis savu vārdu zem noteikumiem un apliecinājis, ka centīsies tos ievērot. Bērni ļoti seko, lai visi šos noteikumus ievērotu, un vajadzības gadījumā arī atkārtojam, ja kādam kaut kas aizmirstas.

Kopā ar bērniem esam izveidojuši dzimšanas dienu kalendāru. Katrs pats uzrakstīja savu vārdu, datumu un mēnesi, salikām kalendārā secībā, un tas paliek labāk bērna atmiņā nekā tad, ja to izdara skolotāja un tas kalpo vien kā dekors.

Mums ir ierasts – kad kaut ko dienas ritējumā mainām, kad jāpulsējas, jāmostas no diendusas vai jādodas pastaigā, atskan mūzika. Tas ir signāls, ka jāpārskatās, jānoliek nost kādas lietas, vienlaikus tā vēl ir iespēja pabeigt iesākto.

Agrāk grupās skolotājas visu iekārtoja, dekorēja, noformēja, uzrakstīja. Viss bija glīti un rūpīgi sagatavots. Tagad "Viršu dārzā" mēs kopā ar bērniem esam veidojuši mūsu vidi, un bērni ļoti labi zina, kur kas atrodas, katrs atrod sev vēlamu nodarbi kādā no mācību centriem, atrod dažādas norādes, kas ir telpās uz sienām, un labi tajās orientējas.

Pirmsskolas izglītības iestādē bērni mācās mācīties, bet ne jau vienmēr tam jānotiek pie galda, mācīties var jebkurā vietā un situācijā. Arī pagalmā, bērnu laukumā, ēdamzālē un sporta zālē. Mācīšanās ir nepārtraukta! Ar bērniem ir daudz jārunā gan pirms kāda darbiņa vai uzdevuma veikšanas, gan pēc. Bērniem ir jāsaprot, kāpēc viņam tas bija jādara un ko viņš varēja uzzināt, iemācīties.

Ir arī tādi bērni, kas nespēj savākties.

Jā, ir bērni, kuriem grūti atrast kādu sev interesējošu nodarbi. Tādos gadījumos jāpiedāvā kaut kas īpašs, aizrautīgs. Dažus var ieinteresēt uzspēlēt kādu galda spēli kopā ar pieaugušo. Dažiem palīdz zīmēšana, dažiem – sīkā knibināšanās ar lego klucīšiem.

Reizēm vecāki bažīgi jautā – ja skolotāja tieši nerāda, kas un kā jādara, tad bērni nedara vispār.

Man arī bija bažas, kā būs, ja es neko nerādīšu! Tam jātiek pāri un jāiedrošina bērni sākt darīt pašiem (jo arī viņi bija pieraduši skatīties, kā jādara, un vēl viņiem ir bail izdarīt tā, kā nevajag). Un pieaugušajiem jāiemācās ieraudzīt bērna darba burvību. Cik tie ir dažādi, cik atšķirīgi, cik vienreizēji!

Protams, ir kāds, kurš jāpamāca, kāds, kurš neuzdrošinās. Jāpalīdz, jāatbalsta uzsākt, un tad jau aizies! Galvenais – nedarīt darbu viņa vietā! Kad bērns jau sāk darīt pats, tad var redzēt, cik viņš ir priecīgs un lepns par to, ko var izdarīt.

Viens no mācīšanās veidiem ir kopēt. Bērni atdarina pieaugušos. Es saprotu, kā ir radies tāds pedagoģiskais paņēmieni – es rādu, tu atkārto. Kā jūs uzturat līdzsvaru – starp nerādīt neko priekšā, lai bērns pats izdomā, un tomēr kaut ko parādīt?

Mums grupā ir daudz enciklopēdiju, skatāmie attēlus, izmantojam arī internetu un digitālos materiālus. Protams, ir bērni, kuriem vajag ierosmei kādu paraugu. Tad ir jābūt vairākiem variantiem, lai bērns varētu izvēlēties. Lai var izmēģināt, ko vēlas un kas izdodas. Lai tas nav viens variants, viens paraudzījums.

Vēl vecāki bažijas: ja bērniem ļauj izvēlēties visu, ko gribas, tad grupā valdīs pilnīgs haoss, visi skries, nebūs nekādas disciplīnas.

Grupa ir iekārtota centros, kas atbilst dažādām jomām – dabas, matemātikas, valodas, mākslas, tehnoloģijas, es un mēs (sociālā un pilsoniskā mācību joma) un rotaļas. No rīta bērns, atnākot uz grupu, izvēlas, uz kuru doties, un līdz pulksten deviņiem (līdz rīta aplim) darbojas centriņos, katrs dara tur, ko vēlas, kas interesē un patīk.

Rīta aplī pārrunājam tēmas uzdevumus, kas veicami centros, un to, kāds ir sasniezamais rezultāts, lai bērni saprastu, kad darbiņš ir paveikts. Katrā centrā ir sagatavoti uzdevumi. Bērni izvēlas, uz kuru centru dosies. Daži sākumā izvēlas, viņuprāt, vieglāko, citi – grūtāko. Uzdevumi tur ir tik interesanti, ka nav tā, ka bērns katru dienu grib būt vienā un tajā pašā. Pārrunājam, kas katrā centriņā būs nepieciešams, lai darbu varētu veikt. Bērniem nav jābaidās kļūdīties, bet jāiemācās to ieraudzīt un izlabot. Bērnu brīva izvēle, un nav nekāda haosa!

Bet ja bērni būtu izkrāsojuši ķirbi zilu? Cik tālu ļaut izpausties bērna radošumam vai skolotājam tomēr paturēt virsvadību?

Grupā bērni bija redzējuši oranžu un zaļu ķirbi, kā arī daudz dažādu attēlu ar ķirbjiem, pat vienu melnu (tas gan bija dekoratīvs). Pārrunājam par ķirbju raksturīgajām krāsām, arī to, ka, sajaucot par daudz, var dabūt melno, – to pateica viena meitene! Savukārt es ieteicu mēģināt tā, lai nesanāk melns. Ja bērns nokrāsotu zilu, tad varētu pastāstīt, kāpēc tāds ir sanācis. Ja ir stāsts, tad viss ir kārtībā, lai ir zils!

Vēl par disciplīnu. Ir gadījies dzirdēt viedokli: tiklīdz bērniem iedod vairāk vaļas, tā viņi sāk klaigāt, dauzīties, ne cits citu vairs dzird, ne skolotāju. Vai ir kāda brīvības robeža, aiz kuras jau sākas haoss?

Ja ir noteikta sistēma, kā mums ar darbošanos centros, tad tā nenotiek. Reizēm jau bērni iekarst kādā spēlē, bet, tā kā centrā nav vairāk par četriem bērniem, tas ir pārtraucams. Ir jābūt situācija, kad kaut kas jāmaina. Pēcpusdienā viņiem ir iespēja centros spēlēties, man – ar kādu bērnu pastrādāt individuāli, un tad jau redzu – ja kļūst ļoti trokšņaini, tad ejam no centra ārā. Bērni jau signalizē, ka ir apņēmis. Vai atkal – no rīta redzu, ka viņi ir tā aizrāvušies ar kādām spēlēm, ka ļauju kādas desmit minūtes ilgāk paspēlēties un tad sākt rīta apli, jo negribas iesaistīties, pārtraukt. Mums ir ierasts – kad kaut ko dienas ritējumā mainām, kad jāpulsējas, jāmostas no dienas vai jānododas pastaigā, atskan mūzika. Tas ir signāls, ka jāpārkaratojas, jānoliek nost kādas lietas, vienlaikus tā vēl ir iespēja pabeigt iesākto. Mums ir sarunāts – ja tu zini, ka to turpināsi, tad atstāj iesākto darbu, kad būs iespēja, tad varēsi turpināt.

Katram bērnam ir savs mācīšanās ātrums. Kā to ņemat vērā?

Jā, tas atšķiras, tāpat tas, kas kuram labāk padodas. Sākumā kāds kaut ko nespēj izdarīt, bet ar laiku pat iemācās labāk par citiem. Jāņem vērā bērnu atšķirīgā attīstība, kādam tā noris lēnām, pakāpeniski, kāds atkal lec tā kā pa trepītēm. Jāvēro un pacietīgi jāgaida, kad kurš atvērsies. Tas ir dabiski, ka visi nav vienādi.

Kā vecāki raugās uz āra nodarbībām?

Vecāki to ļoti atbalsta, ir sagādājuši drēbes dažādiem laikapstākļiem. Mums ir gana liela teritorija, bērni var gan izskraidīties, gan mācīties. Taisnība, epidemioloģiskās prasības mūs ir ierobežojušas. Bijām iecerējuši par godu 18. novembrim visi doties uz Mežaparka jauno estrādi

un tur nodziedāt Latvijas himnu. Diemžēl ārpus iestādes teritorijas šobrīd nevaram doties.

Bērni arī gērbjas dažādā ātrumā. Vai tas nerada sarežģījumus?

Laukā ejam tad, kad visi ir sagērbušies. Jā, tas nav tik vienkārši. Kad aizejam uz garderobi, tad kāds ļoti ātri sagērbjas, un viņam ir jāgaida pārējie. Gadījumā, ja bērns paziņo, ka viņam ir karsti, aicinu kādu apģērba gabalu

novilkt. Daži nezina, ko vilkt mugurā, un daži gaida, kad viņus sagērbīs. Bērniem pašiem gan vajadzētu zināt, kas viņiem jāvelk mugurā, tam nevajadzētu tērēt laiku, lai pārējiem nebūtu jāgaida. Bet tas ir jāiemācās! Arī gērbtuvē notiek mācīšanās!

Vecāki sezonālos priekšnesumus mēdz uztvert kā atskaites punktu, redz, ka bērni ir iemācījušies to un to. Bet cik lielā mērā to var uzskatīt par mērauklu? Vai to vispār vajag?

Pēdējā laikā klātienē daudz ko vairs neesam varējuši darīt, bet mums "Viršu dārzā" bija izveidojušas vairākas

labas tradīcijas, un, manuprāt, nevienu no tām nevar dēvēt par kaut ko līdzīgu atskaitei. Septembrī svinējam Tēvu dienu. Protams, ka ir kāds muzikālais priekšnesums, bet vēl arī dažādas aktivitātes, ko veic bērni kopā ar tēviem. Gatavojam cienastiņu, kādu dāvaniņu. Šī diena ir prieka pilna gan bērniem, gan tētiem!

Ziemassvētki – tas vienmēr ir gaidīšanas un svinēšanas laiks ar kādu teātra izrādīti vai koncertu, gan iesaistot vecākus, gan arī svinot paši savā grupā. Dekorējam grupu, eglī, gatavojam dāvanīņas darbiniekiem, vecākiem. Esmu sapratusi, ka svētku svinēšanai nemaz nevajag skatītājus!

Maijā māmiņām gatavojam dažādus pārsteigumus. Protams, ka ir arī muzikāli priekšnesumi, bet galvenais ir kopā būšana un svētku izjūta. Tāpat šogad izlaidumā iztikām bez skatītājiem. Paši savā pulciņā bijām uzposušies, zāle – izrotāta, bija svinīgi, skaisti un mīļi. Vēl viena mūsu tradīcija – katrs bērns norunā runu, saka atvadu vārdus bērnodārzam. Šogad ierosināju, lai bērni paši izveido sarakstu, secību, kā runās. Sakumā jau bija uztraukums – kā tas būs, bet man lielākais pārsteigums bija, ka viņi lieliski atcerējās secību, kurš aiz kura bija pieteicies, sekoja līdzī un lieliski tika ar to galā! Ja skolotāja pati tādu sarakstu izveido, tad bērni īpaši neseko līdzī un gaida, kad viņiem pateiks, kuram kārta! Bērni paši arī izvēlējās, ko izlaiduma koncertā dziedās un dejos. Visi jutās ļoti atbildīgi un priecīgi. Arī svētku izrādēm ļauju viņiem pašiem izvēlēties lomas, vienlaikus aicinot izvērtēt, ko kurš var.

Vienmēr būs bērni, kas paši rausies pirmajās rindās, vairāk gribēs atzinību, uzmanību, un būs tādi, kas visvairāk nogaidīs. Ja vienmēr ļauj pašiem izvēlēties, vai nevar būt tā, ka bīklākie nemaz nepagūs izvēlēties?

Skolotājam jāredz un jāsaprot, kāpēc bērns nevēlas piedalīties. Vai tā ir kautrība, vai bailes, ka nevarēs, vai vēlas darīt kaut ko citu, ko nepiedāvā? Jāuzrunā, jāiedrošina, jācenšas saprast un atrast veidu, kā bērnam palīdzēt iesaistīties pasākumā. Nevienu nevar atstāt bez solo priekšnesuma!

Kas, jūsuprāt, ir būtiskākais, ko bērns dārziņā iemācās? Ko viņam tieši šajā vecumā vissvarīgāk ir iemācīties?

Tas sarakstiņš ir gana garš, jo katrā jomā ir daudz dažādu sasniedzamo rezultātu, ar kuriem ir jāspēj tikt galā. Kā jau sākumā teicu – agrāk gatavojām skolai, tagad – dzīvei, lai bērns skolā "lielo dzīvi" varētu sekmīgi uzsākt, lai spētu orientēties telpās, savā somā, sadraudzēties, sadarboties, palūgt palīdzību, turklāt ne tikai pieaugušajiem, bet arī klasesbiedriem, arī – sevi prezentēt (kas es esmu), arī par sevi pastāvēt un vēl, un vēl. Bet tas viss ir izdarāms divu gadu laikā, kopš brīža, kad bērns ierodas uz obligāto apmācību skolai līdz izlaidumam. Man jau divi izlaidumi ir bijuši, un prieks par to, kādi viņi dodas tālāk uz skolu, ir neaprakstāms! ☺

Skolotāja Žanna Līdaka iesaka

- Skolotājam ir jāatrod laiks ar bērnu aprunāties.
- Reizēm vajag aprunāties ar vecākiem, likt saprast, cik svarīgi viņi ir saviem bērniem.
- Bērni ļoti labi saprot un tāpēc arī ievēro pašu radīto kārtību.
- Katram bērnam jāļauj darīt tā, kā viņam izdodas. Saku bērniem, ka tas ir svarīgi – pašam redzēt, ka esi kļūdījies, varbūt pat vairākkārt, un beidzot sapratis, kā ir pareizi. Ar aizliegumiem un kļūdu uzrādīšanu jebkuru, arī pieaugušo, agrāk vai vēlāk var noslāpēt. Pareizā pieeja ir iedrošināt un atbalstīt.
- Jo bērniem vairāk ļauj darīt pašiem, jo viņi vairāk dara un mazāk lūdz pieaugušā palīdzību.
- Bērni sāk *vandīties* tad, kad ir noguruši. Tas jāpamana un tad kaut kas jāmaina.
- Ja bērniem uzticas, tad viņi izdarīs ar lielu atbildību.
- Vienmēr jāparedz iespēja visiem bērniem sevi parādīt, izpausties, kautrīgākie jāiedrošina.

"Skola kā mācīšanās organizācija, kurā mācās visi"

Justīne Smulkēviča, Rīgas Ēbelmuižas pamatskolas direktores vietniece izglītības jomā un skolotāja 4.a klasē, savu jubileju skolas darbā svin kopā ar *Skola2030*. Izaugusi kopā ar izglītības pārmaiņu idejām, aicina būt atvērtiem un pozitīvi domājošiem. Justīnes mērķis ir veidot vidi, kas atbilstu ikviena skolēna vajadzībām. Kolēģi viņu sauc par speciālo pedagoģi ar lielo burtu. Pamatoti un pelnīti, jo spēj iedvesmot un apliecināt, ka nedzirdīgi bērni ir tikpat zinātkāri, atvērti sadarbībai... un laimīgi.

Justīne Smulkēviča ar saviem audzēkņiem

Sagatavoja Ilze Zeltkalne-Znotiņa, *Skola2030* eksperte
Foto: no Justīnes Smulkēvičas personiskā arhīva

Izglītības pārmaiņu iesaistē esat visus piecus gadus. Kā jūs raksturotu tās pārmaiņas, kas ir notikušas izglītībā kopumā, jūsu skolā, bērnos? Un kā mainījusies esat jūs?

2017. gadā skola iesaistījās VISC īstenotajā projektā "Kompetenču pieeja izglītības saturā" [kā viena no jaunās pieejas un satura aprobācijas skolām jeb tā dēvētajām pilotskolām]. Tolaik skolas mērķis bija pievērst uzmanību

nedzirdīgu skolēnu mācību procesa specifikai un vajadzībām, apzinoties dažādību sabiedrībā. Tagad saprotu, ka vēl viens būtisks mērķis bija radīt skolotāju kopīgas mācīšanās un sadarbības iespējas.

Interesanti, ka arī man šogad ir jubileja, jo skolā strādāju piekto gadu. Atceros, kā skolotāju sanāksmēs runāja un stāstīja par *Skola2030* un sagaidāmajām pārmaiņām izglītībā. Tas viss man bija kas jauns. Tāpat atceros, cik dažādas bija sarunas ar kolēģiem, kuriem bija savs viedoklis par pārmaiņām, redzēju, ka dažiem bija grūtības pieņemt un saprast jaunās pieejas būtību un nepieciešamību.

Man projekta aktivitātes, kopīgās tikšanās reizes, mācības, sarunas, veicamie uzdevumi šķita interesanti, uztvēru to kā iespēju mācīties un satuvināties ar kolēģiem. Priecājos par kolēģiem, kuri pieņem pārmaiņas, saprot to nepieciešamību, ir atklājuši jaunas iespējas, kā strādāt ar skolēniem, kā rast motivāciju savam darbam, iedvesmot gan skolēnus, gan kolēģus.

Ikdienā izjūtu nepieciešamību domāt par to, kā strādāt, kā mācīt, kā izvirzīt konkrētus mērķus un tos sasniegt. Cenšos domāt par to, lai skolēniem būtu vairāk iespēju mācīties atbilstoši savām interesēm un saviem nākotnes plāniem. No skolotājiem tiek sagaidīts tas, ka viņi spēj būt proaktīvi, elastīgi, tālredzīgi, prot izmantot mūsdienu tehnoloģiskos risinājumus, lai aktivizētu skolēnus un padarītu mācību procesu radošāku.

Esmu secinājusi, ka skolēni prot novērtēt skolotāja mūsdienīgu pieeju mācību satura veidošanā. Visbiežāk skolēni grib iesaistīties un sadarboties. Viņos veidojas cita līmeņa domāšanas prasmes.

Kam, jūsuprāt, vēl būtu jāmainās?

Jāmainās būtu izglītības politikas jautājumiem par speciālo izglītību. Skolēni šajās skolās ir tik ļoti dažādi. Katram vajag individuālu pieeju, speciālistu atbalstu. Ir jādoma, kā mācību procesa laikā nodrošināt visu skolēnu pilnvērtīgu iesaisti, ņemot vērā katra speciālās vajadzības. Būtiski padarīt mācību procesu pieejamu un saprotamu atbilstoši skolēnu vajadzībām, radot piemērotus mācību līdzekļus un materiālus.

Vēl svarīgi ir mainīties pašam. Būt atvērtam un pozitīvi domājošam. Skolotājam ir jābūt komunikablam, atsaucīgam un laipnam, tad jebkuras pārmaiņas ir viegli pieņemt. Domāju, ka lielākā daļa skolotāju ir gatavi pārmaiņām, ir atvērti un ieinteresēti.

Jūsu aicinājums ir speciālā pedagogija – darbs ar bērniem, kuriem ir dzirdes traucējumi. Kā jūs raksturotu savu misiju?

Bērnu kopšanas atvaļinājuma laikā nolēmu studēt un iegūt maģistra grādu izglītības vadībā. Praksē strādāju skolā bērniem ar dzirdes traucējumiem. Skola un tās skolēni man ir tuvi, jo daļu savas bērnības pavadīju tieši tur. Agrāk skolā strādāja mana mamma. Viņa ir nedzirdīga un ir skolotāja. Viņas darbs man vienmēr liecas ļoti nopietns un interesants. Man patika būt pie viņas skolā.

Mūsu skolā izglīto skolēnus ar dzirdes traucējumiem. Tas, manuprāt, jau daudz ko izsaka par mūsu skolotājiem. Ikdienas darbā ar skolēniem, ievērojot un atbalstot viņu vajadzības, nepārtraukti ir jādoma par pieejamu, modernu un atbalstošu izglītības vidi.

Nekad neesmu domājusi par nedzirdīgajiem cilvēkiem kā cilvēkiem ar invaliditāti jeb tādiem, kuri būtu mazāk spējīgi un varoši. Mana ģimene tam ir liels piemērs. Viņi ir izglītoti cilvēki, dzīvē veiksmīgi un laimīgi. Tā es arī dodos uz darbu. Ne uz speciālo skolu pie speciālajiem bērniem. Strādājot ar bērniem, neredzu un nejūtu nekādas barjeras. Es ļoti labi pārzinu zīmju valodu, tāpēc komunikācijai ar skolēniem un vecākiem nav nekādu šķēršļu.

Darbs skolā bērniem ar dzirdes traucējumiem ietver savu specifiku, bet tas man sagādā lielu prieku. Man patīk strādāt radoši, interesanti, inovatīvi, piedāvāt skolēniem dinamisku mācību vidi un mācīšanās darbību, vizualizējot un praktizējot dažādas mācīšanās situācijas, iesaistot un motivējot skolēnus uz sasniegumiem un attīstību, veidojot cieņpilnas un draudzīgas attiecības.

Ar skolēniem bieži iesaistāties dažādās aktivitātēs. Uzskatu, ka skolēnos ir jāveido pozitīva pieredze, gūstot dažādus sasniegumus un panākumus, tas skolēnos rada prieku un motivāciju. Ceru, ka šādu pieredzi viņi vēlāk vēlēties gūt vēl un vēl. Vienmēr saviem skolēniem uzsvēru, ka viss ir atkarīgs no viņiem pašiem. Viņu ieguldītais darbs ir ceļš uz rezultātu.

Kā jūs iedvesmojat tos, kuri tomēr aizvien vēlas saglabāt to modeli, kas bija pirms pieciem gadiem?

Es aicinātu pavērot savus skolēnus un iesaistīties viņu aktivitātēs. Veidot sarunas un situācijas, kurās skolēni varētu būt savas mācīšanās pieredzes un procesa

veidotāji. Kopīgi izvirzīt sasniedzamo rezultātu stundai var būt izaicinoši, bet tas noteikti ļaus skolēniem citādi uzlūkot mācīšanās darbību.

Es nedomāju, ka pirms pieciem gadiem skolotāji būtu bijuši mazāk profesionāli vai mazāk zinoši, domāju, ka šīs ir bailes, kas daļai skolotāju rada šaubas. Tā tam noteikti nevajadzētu būt. Ikdienā strādāju ar kolēģiem, kuru darba stāžs tiešām ir ievērojams, bet viņi nebaidās iesaistīties un izmēģināt jauno. Viņi ir atvērti un fantastiski skolotāji, ar kuriem kopā man ir prieks strādāt!

Kādas ir jūsu būtiskākās atziņas par šiem pieciem gadiem?

Izglītības politika ir mainīga, tiek izvirzīti dažādi uzdevumi, bet tās mērķis vienmēr ir piedāvāt kvalitatīvu un laicam atbilstošu izglītību. Jūtu, ka skolā klašu durvīm jābūt atvērtām sadarbībai, komunikācijai un kopīgas mācīšanās iespējām. Skola kā mācīšanās organizācija, kurā mācās visi. Tā es to redzu!

Skola2030 un jaunā izglītības pieeja aicina skolotājus mācīties un strādāt kopā, piedāvājot skolēniem iespēju mācīties mūsdienīgā, personību attīstošā vidē.

Jūsu vēlējums gan Skola2030, gan visiem, kas iesaistīti pārmaiņās!

Man ļoti svarīgas ir cilvēku savstarpējās attiecības. Uzskatu, ka ļoti būtiski ir veidot un kopt attiecības ar skolēniem, vecākiem un kolēģiem, tad viss ir iespējams. Domāju, ka man ir brīnišķīga klase un skolēni. Lielu paldies par sadarbību un atsaucību varu teikt savu skolēnu vecākiem! Paldies arī skolas vadības komandai un kolēģiem!

Mūsdienās skolotājam var rasties sajūta, ka jāatbilst daudzām prasībām un noteikumiem. Ja cilvēks ir īstajā vietā, tad tas notiek dabiski un personiskie izaicinājumi nesagādā grūtības. Tāpat es ceru, ka katrs skolotājs sevi spēj raksturot kā atvērtu, ieinteresētu un zinošu personību, kas ir gatavs mācīties darot, veidojot savu pieeju mācībām.

Dzimšanas dienā vēl "Daudz laimes!". "Laime" ir ļoti plašs vārds, un mans novēlējums visiem skolotājiem ir "Būt laimīgiem!". Es ticu, ka katrs skolotājs rod piepildījumu savā profesijas izvēlē.

Paldies Skola2030 par iespēju kopā mācīties un augt! Novēlu īstenot jaunas un veiksmīgas ieceres! ☺

Noderīgas idejas par iekļaujošu izglītību

1. Ziņu izdevumā "Domāt.Darīt.Zināt." Nr. 12

(pieejams tiešsaistē: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/zinu-izdevums/nr12-2020>).

Daudzveidība kā norma – skolā katram bērnam. Zane Oliņa

Lai skolā visi bērni justos labi. Intervija ar Anitu Falku

Dažādība, kopābūšana un labjutība. Solvita Lazdiņa, Elita Šneidere

Speciālās vajadzības – agrāk un tagad. Intervija ar Mārīti Rozenfeldi

- Nozīmīgākie rīcībpolitikas soļi iekļaujošas izglītības pilnveidei Latvijā
- Mācību un metodiskie līdzekļi speciālajā izglītībā
- Diagnostikas rīks lasītprasmes novērtēšanai

Kā atbalstīt katru bērnu pirmsskolā? Jelgavas PII "Kamolītis" pieredze. Aiga Jankevica

Lai katrs bērns justu sasniegumus. O. Kalpaka Liepājas 15. vidusskolas pieredze. Inese Stepko

Valoda nav nepārvarama barjera, lai mācītos. Cēsu 2. pamatskolas pieredze

- Kādus resursus skola izmanto, lai atbalstītu bērnus no ģimenēm, kas nerunā latviski?
- Kā sekmīgi iekļaut mācībās bērnus, kuru dzimtā valoda nav latviešu?
- Iekļaujoša izglītība Lielbritānijā – atbalsts visiem un katram

2. Semināros tiešsaistē.

Kā veiksmīgi iekļaut skolēnu ar mācīšanās traucējumiem? (saite uz YouTube video <https://youtu.be/e4Fs9y9vQIs>).

Iekļaujoša skola katram bērnam (saite uz YouTube video <https://youtu.be/Qjka8UViiUg>).

3. Skaidrojums par to, kas ir iekļaujoša izglītība, speciālā izglītība un speciālās vajadzības (pieejams tiešsaistē: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/vardnica-ieklausos-izglitiba-speciala-izglitiba-specialas-vajadzibas>).

Projekta *dienasgrāmata*

Atskatoties uz Valsts izglītības satura centra ESF projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" (*Skola2030*) pieciem darbības gadiem, esam apkopojuši svarīgākos faktus un notikumus.

2016

2016. gada 17. oktobris

Valsts izglītības satura centrs (VISC) paraksta līgumu ar Centrālo finanšu un līgumu aģentūru (CFLA) par projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" darbības sākšanu.

2017

2017. gada 10. janvāris

Izvēlētas 100 pirmsskolas un skolas dalībai mācību satura aprobācijā.

2017. gada oktobris – 2018. gada janvāris

Notiek vērienīga sabiedriskā apspriešana par pilnveidotā mācību satura un pieejas apraksta projektu "Izglītība mūsdienīgai lietpratībai".
Šeit infografiks.

2017. gada 27. aprīlis

Rīgā notiek pirmā projekta konference "Domāt", pulcinot aptuveni 500 dalībnieku.

2018

2018. gada pavasaris

Noslēdzoties pirmajam aprobācijas gadam 100 pilot skolās Latvijā, tās savu pieredzi un zināšanas nodod citām skolām – vairāk nekā 1500 visu Latvijas reģionu skolotāju šajā pavasarī piedalās labās prakses un pieredzes semināros reģionos.

2018. gada 21. septembris

Cēsis notiek konference "Vērtēt, lai mācītos" – līdz ar pāreju uz jaunu mācību saturu un pieeju mācībām, kas attīstītu skolēnu lietpratību jeb kompetences, mainās arī pieeja vērtēšanai.

2018. gada 20. aprīlis

Liepājā notiek konference "Lietpratība SĀKUMizglītībā" – tā veltīta mācībām agrīnā vecumā, skatot kopumā bērnu formālās izglītības sākuma posmu – no pirmsskolas 1,5 gada vecumā līdz sākumskolai desmit vienpadsmit gadu vecumā.

2018. gada 21. jūnijs

Saeima apstiprina Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) izstrādātos grozījumus Vispārējās izglītības likumā.

2018. gada 27. septembris

Rīgā notiek konference "Lietpratība pamatizglītībā" – tajā nozares profesionāļi skaidro nozīmīgākās izmaiņas katrā mācību jomā pamatizglītībā un vērtē pilot skolu pieredzi.

2018. gada 21. novembris

Valdība apstiprina pirmsskolas izglītības vadlīnijas – pirmo no saistošajiem izglītības dokumentiem, lai īstenotu pārmaiņas mācību saturā un pieejā pirmsskolās un skolās Latvijā.

2018. gada 27. novembris

Valdība apstiprina pilnveidoto pamatizglītības standartu – tas nosaka, ko un kā mācīsies bērni skolā no 1. līdz 9. klasei.

2018. gada novembris

Iznāk pirmais projekta ietvaros veidotā ziņu izdevuma "Domāt.Darīt. Zināt." numurs:
https://www.skola2030.lv/admin/filemanager/files/1/NL1_Skola2030_Novembris_.pdf.pdf

2019

2019. gada 14. marts

Valmierā notiek konference "Darbojos, izzinu – mācos ar prieku", kuru klātienē Valmierā apmeklē ap 600 pirmsskolas pedagogu no visas Latvijas.

2019. gada 1. septembris

1. septembrī stājas spēkā pirmsskolas izglītības vadlīnijas, un pirmsskola kļūst par pirmo posmu vispārējā izglītībā, kurā sāk īstenot pilnveidoto saturu un pieeju.

2019. gada 3. septembris

Valdība pieņem jauno vispārējās vidējās izglītības standartu. Vidusskolas standarts ir noslēdzošais no izglītības dokumentiem, un tas paver ceļu pārmaiņas mācību saturā un pieejā vispārējā izglītībā sākt pēctecīgi īstenot visos līmeņos no 2020. gada septembra.

2019. gada 3. oktobris

Jelgavā notiek konference par vērtībām izglītībā "Pasaule skolā – skola pasaulē".

Piecu gadu laikā kopš projekta darbības sākuma tajā dažādās lomās un dažādā laika periodā kopumā bijuši iesaistīti vairāk nekā 1000 darbinieku.

Projekta vadītājas Santas Prancānes apsveikums projekta piecgadē

<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/projekta-vaditajas-santas-prancanes-apsveikums-projekta-piecgade>

Mācību satura ieviešanas vadītājas Zanes Oliņas apsveikums projekta piecgadē

<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/projekta-ieviesanas-vaditajas-zanes-olinas-apsveikums-projekta-piecgade>

2020

2020. gada marts

Latvijas skolotāju atbalstam izstrādātas mācības tiešsaistē jeb e-kursi, kuros pašmācībā var apgūt būtiskākos pilnveidotā mācību satura un pieejas aspektus.

2020. gada pavasaris

Pilnībā izstrādāts, publicēts un skolotājiem mācību resursu krātuvē pieejams 51 mācību priekšmetu un kursu programmu paraugs pamatizglītībā, kā arī pamatkursiem un vienam specializētajam kursam vispārējā vidējā izglītībā. Sāk darboties mācību video platforma www.tavaklase.lv, kurā publicē mācību materiālu skaidrojošus video pamatpriekšmetos pamatizglītībā un pamatkursos – vidējās izglītības pakāpē, tostarp mazākumtautību valodu apguvei no 1. līdz 12. klasei.

2020. gada augusts

Noslēdzoties nozīmīgam posmam – pilnveidotā mācību satura un pieejas izstrādei –, mainījies projekta vadība, un to turpmāk vadīs Santa Prancāne.

2020. gada 18. augusts

Pilnveidotā satura un pieejas pilotskolas tiek aprobežotas noslēguma konferencē Ādažos, piedaloties Valsts prezidentam Egilam Levitam, kā arī izglītības un zinātnes ministrei Ilgai Šuplinskai, skolām un citiem projekta partneriem un atbalstītājiem, tiek teikts paldies par iesaisti, kā arī skolas dalās pieredzes stāstos un secinājumos.

2020. gada 1. septembris

No 2020. gada 1. septembra Latvijas skolās pakāpeniski sāk ieviest mācību saturu un pieeju atbilstoši jaunajiem pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības standartiem.

2020. gada 8. oktobris

Ogrē notiek konference "Skola katram bērnam", kurā izglītības praktiķi un rīcībpolitikas veidotāji diskutē par to, kā mācībās pilnvērtīgi iekļaut katru skolēnu.

2020. gada decembris

Pedagogu profesionālo kompetenci pilnveidojuši jau 13 000 pedagogu (visa projekta laikā tā plānota kopumā 16 843 pedagogiem).

2021

2021. gada 4. marts

Ar neredz provokatīvu pirmo epizodi – "Kāpēc viena mācību grāmata neder visiem?" – projekta veidotajam izglītojošajam saturam pievienojas jauns formāts – raidieraksti jeb klausāmsarunas "Starpbrīdis".

2021. gada pavasaris

Mācību resursu krātuvē publicēti programmu paraugi padziļinātajiem kursiem vidējās izglītības pakāpē augstākā līmeņa mācību satura apguvei.

2021. gada 16. augusts

Konference "Logos – tehnoloģijas labākai izglītībai" pulcē teju 5000 reģistrētu dalībnieku klātienē un attālināti.

2021. gada augusts

Izstrādāti un publicēti 20 diagnosticējošie darbi. Līdz ar jauno mācību gadu skolotājiem ir pieejami visi mācību līdzekļu paraugi klašu grupās, kurās būs sākti pilnveidotā mācību satura īstenošana.

2021. gada septembris

Sāk darboties www.skolo.lv mācīšanās platforma mācību procesa īstenošanai – kā klātienē, tā attālināti un kombinēti. Publicēti vispārīgā un optimālā līmeņa valsts pārbaudes darbu paraugi un to programmas vidējās izglītības noslēgumam.

2021. gada oktobris

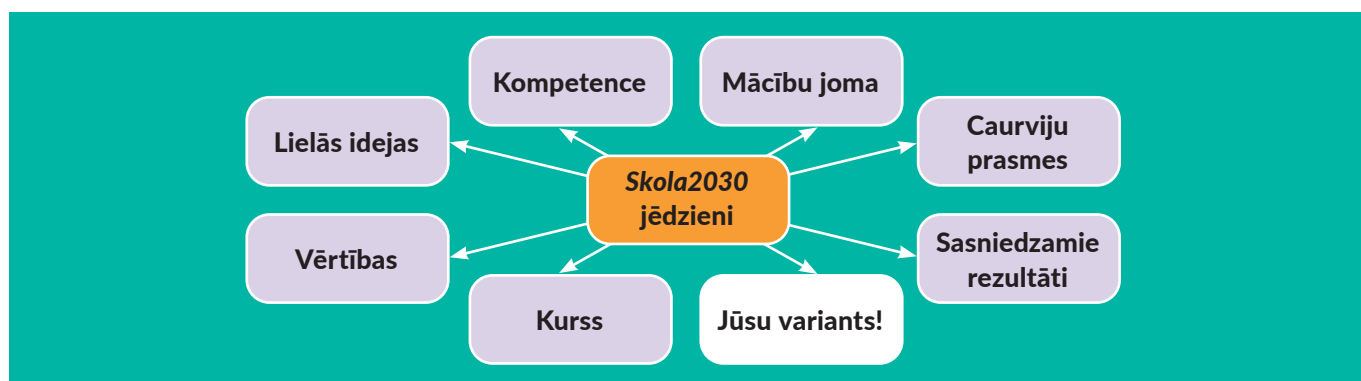
Mācību resursu krātuvē mpe.skola2030.lv skolotājiem pieejami jau 1212 mācību līdzekļi. Mācību video platformu www.tavaklase.lv kopš tās izveides apmeklējuši gandrīz 350 000 lietotāju.

2021. gada novembris

Viens no būtiskiem projekta darbības virzieniem ir skolotāju profesionālā pilnveide un atbalsts viņu darbā. Īstenoti 144 mācību satura ieviešanas semināri visā Latvijā mācību jomu koordinātoriem, izglītības pārvaldēm, skolu vadībai, metodīkiem un skolotājiem; izveidotas skolotāju mācīšanās kopienas.

Vārdnīca: *Skola2030* jēdzieni

Līdz ar *Skola2030* īstenošanu mainījies ne tikai mācību saturs, bet arī valoda – sākām un aizvien turpinām lietot daudzus jaunus jēdzienus. Domu zīrnēklī apkopoti bieži lietoti jēdzieni, kas ir tikai neliela daļa no kopējā konteksta. Ja sākumā jauno jēdzienu lietošana līdzinājās rēbusam, tad jau šobrīd izveidojusies vienota sapratne. Papildiniet domu karti ar jēdzienu, kuru jūs, iespējams, lietojat visbiežāk!

Sagatavoja Ilze Zeltkalne-Znotiņa, *Skola2030* eksperte

Caurviju prasmes jeb pratības – vispārīgs/plašs zināšanu, iemaņu un attieksmju kopums, kas ir būtiski nepieciešams, lai veiksmīgi darbotos mūsdienu pasaulē, izglītības un darba sfērā. Tādas caurviju prasmes kā, piemēram, kritiskā domāšana un problēmrisināšana, jaunrade un uzņēmējspēja, pašvadīta mācīšanās, sadarbība, pilsoniskā līdzdalība un digitālā pratība, tiek lietotas visās mācību un dzīves jomās. Dēvētas arī par starpdisciplinārām, transversālām prasmēm, arī par “21. gadsimta prasmēm”.

Kompetence jeb lietpratība – indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas reālās dzīves mainīgajās situācijās. Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskajā vai sabiedriski politiskajā). Lietpratība jeb kompetence ir kompleksa – tā ietver zināšanas, izpratni, prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās.

Kurss – vidusskolas posmā skolēni mācību saturu apgūst saskaņā ar jomās plānotajiem rezultātiem kursu veidā: pamatkurss sniedz vispārīgā vai optimālā līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes; padziļinātais kurss sniedz augstākā līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes; specializētais kurss sniedz specifiskas jebkura līmeņa zināšanas, izpratni un prasmes.

Lielās idejas jeb pamatjēdzieni – veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru; tām atbilstoši aprakstītas prasības mācību satura apguvei jeb plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, pabeidzot noteiktu izglītības pakāpi. Skolēnam jāapgūst, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā.

Mācību joma – apvieno vairāku radniecīgu mācību priekšmetu sasniedzamos rezultātus, labāk palīdzot gan skolotājam, gan skolēniem ieraudzīt šo priekšmetu savstarpējo saistību. Jomas dabiski izriet no cilvēka attīstības. Bērns sāk runāt (valodu joma), iepazīst savu tuvāko apkārtni, to, kas objektīvi tur atrodas – dabu, dažāda veida materiālus (dabaszinātņu joma), iepazīst skaitļu valodu (matemātika), mācās zīmēt, krāsot – pirmie aizmetņi mākslas pasaulē, pamazām izprot, ka cilvēks dzīvo kopā ar citiem cilvēkiem – sociālā joma, savukārt sports un veselība – svarīga joma, kas vajadzīga, lai visu iepriekšminētajās jomās varētu izdarīt.

Sasniedzamie rezultāti – prasības mācību satura apguvei; izmērāms mācību procesa iznākums. Pilnveidotajā standartā formulēti katrā mācību jomā un sasniedzami skolas un skolotāju plānošanas un savstarpējas sadarbības ietvaros.

Vērtības – priekšstats, zināšanu kopums par priekšmetu/parādību pozitīvajām īpašībām, kas ir nozīmīgas cilvēkam vai kopienai. Morālās vērtības – zināšanu kopums, kas attiecas uz izpratni par ētiski pieņemamo vai noraidāmo, par labo un sliktu. **Ieradumi** – brīvi un apzināti attīstīti un ar laiku nostiprināti izjušanas, domāšanas un rīcības veids, kas var izpausties jebkurā, arī nezināmā, situācijā. Morālais ieradums – ieradums, kas atbilst morālajām vērtībām un palīdz tās īstenot dzīvē. Sinonīms: **Tikums**: labs morālais ieradums, kas balstās apgūtās un sev pieņemtās morālajās vērtībās, mudina cilvēku brīvi, dabiski un stingri iestāties par morālo labumu un to īstenot jebkurā, arī nezināmā, situācijā, iegūstot prieku, tā darot. 2

Skola2030 aktualitātes

Sākušies profesionālās pilnveides kursi vidusskolas padziļināto kursu skolotājiem

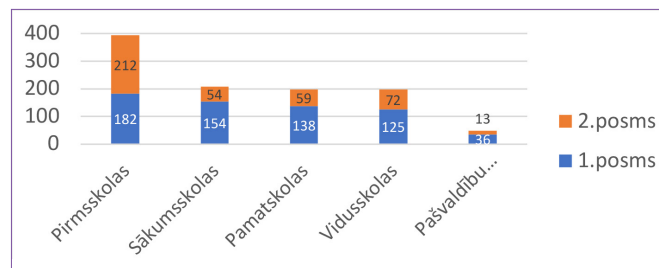
Skolotājiem izstrādātas un tiek piedāvātas 12 dažādas profesionālās pilnveides programmas par visiem vidusskolas **augstākā līmeņa padziļinātajiem kursiem**.

Oktobrī profesionālās pilnveides mācības sāka 613 padziļināto kursu skolotājiursos "Sociālās zinātnes II", "Fizika II", "Vēsture II", "Matemātika II" un "Svešvaloda II" (kopumā plānots mācīt 1800 skolotājus).

Novembrī uz profesionālās pilnveides kursiem aicinājām "Latviešu valodas un literatūras II", "Kultūras un mākslas II" un "Ģeogrāfijas II" skolotājus – šiem kursiem mācības sāksies decembrī.

Savukārt decembrī aicināsim "Programmēšana II", "Bioloģija II", "Ķīmija II", "Dizains un tehnoloģijas II" skolotājus, kuriem mācības plānots sākt 2022. gada janvārī vai februārī.

Izglītības tehnoloģiju mentoru kursi

Pirmsskolās, skolās, profesionālajās izglītības iestādēs, pašvaldībās (72 h kurss).

1. posms: dalībnieku skaits – 599 no 515 iestādēm.

2. posms: dalībnieku skaits – 397 no 308 iestādēm.

Nākamā pieteikšanās kursiem janvārī.

Vairāk informācijas: <https://skola2030.lv/lv/skolotajiem/izglitibas-tehnologiju-mentori>.

Decembrī sāksies tiešsaistes semināru cikls par Skola2030 e-kursu paraugu izmantošanas iespējām.

09.12.2021. plkst. 16.00 E-kursu paraugi angļu valodai Skolo.lv vidē. Piedalās Skola2030 eksperte Dita Lapiņa. Vebināram iepriekš jāpiesakās šajā saitē: <https://domaundari.lv/fm/veb-angluval-09122021/>.

Jaunākie vebināri skolotājiem

Skola2030 YouTube kanālā iespējams noskatīties vebināru sēriju par vidusskolas kursu "Projekta darbs" un

KURSS «PROJEKTA DARBS» Ievadvebinārs

tā veidiem: jaunrades, pētniecības un sabiedrisko darbu. Saite uz vebināru sēriju: [Kurss "Projekta darbs" | Vebināru sērija \[2021\]](#).

Informācija par citiem vebināriem, notikušiem un gaidāmiem, atrodama šeit: <https://skola2030.lv/lv/atbalsts/atbalsts-istenosana/vebinari>.

08.12.2021. plkst. 16.00 vebinārs "Pielāgotās fiziskās aktivitātes sporta un veselības mācību priekšmetā". Piedalās LSPA vieslektore, fizioterapeite, Skola2030 eksperte Nadija Strazdiņa, kā arī Skola2030 ekspertes Inese Bautre un Maija Priedīte. Lai skatītos vebināru Zoom platformā, tam iepriekš jāpiesakās šeit: <https://domaundari.lv/fm/sports-08122021/>. To varēs skatīties tiešraidē arī Skola2030 Facebook kanālā bez registrācijas.

Klausāmsarunas "Starpbrīdis" 12. epizode: Vai vajadzīga drosme, lai mācītu un mācītos?"

Sarunu vada Skola2030 mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa. Sarunā piedalās bijušais Valsts izglītības satura centra vadītājs Guntars Catlaks (pašlaik

strādā Pasaules izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību federācijā), *Skola2030* mācību satura izstrādes vadītājs, Rīgas 72. vidusskolas ķīmijas skolotājs, direktora vietnieks Pāvels Pestovs, un Rīgas 7. pamatskolas direktore un skolotāja Inta Ozola. Lasi šajā izdevumā 6. lpp. vai klausies šeit: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/starpbridis/klausamsaruna-12-vai-vajadziga-drosme-lai-macitu-un-macitos>.

Pārējās klausāmsarunas meklē šeit: <https://skola2030.lv/lv/jaunumi/starpbridis>.

Aicinām darbā!

Tavaklase.lv mācību video autorus talantīgus, pieredzējušus un radošus skolotājus, kurus interesē tehnoloģiju izmantošana mācību procesā un kuri ir gatavi piedalīties jaunu video mācību līdzekļu izstrādē.

Eksperti izstrādās mācību video, kas būs atbalsta materiāli skolēniem un skolotājiem pilnveidotā mācību satura un pieejas nostiprināšanai skolās no sākumskolas līdz vidusskolai. Ekspertu uzdevums ir, sadarbojoties ar vadītāju, plānot video saturu, veidot scenāriju un pašiem tajos filmēties. Video būs atrodami www.tavaklase.lv.

Darbam nepieciešamā izglītība, profesionālā pieredze un prasmes:

- maģistra grāds vai augstākā izglītība pedagogijā vai atbilstošā jomā;
- augsta motivācija strādāt projektā *Skola2030*;
- pieredze pedagogiskajā darbā, mācot attiecīgo mācību priekšmetu vidējās izglītības pakāpē;
- zināšanas un izpratne par valsts vispārējās izglītības standartiem un to īstenošanu;
- prasme veidot uz skolēna sasniedzamo rezultātu virzītus mācību materiālus;
- pieredze un interese par video mācību līdzekļu izmantošanu mācību procesā;
- gatavība mācīties, uzklaut un pieņemt dažādus viedokļus;
- vēlme un prasme strādāt komandā;
- vēlma pieredze mācību un metodisko materiālu veidošanā, tajā skaitā izpratne par audiovizuālu materiālu izmantošanu klātienē un attālinātajās mācībās.

Pienākumi:

- individuāli un komandā veidot mācību video materiālus – filmēties, kā arī piedalīties satura, norises un nepieciešamo resursu plānošanā;
- vienu dienu nedēļā ielānot laiku darbam klātienē un filmēšanās procesam;
- atvēlēt laiku izstrādes darbam vismaz 0,3 darba slozdes apjomā.

Šobrīd meklējam skolotājus mācību video izstrādei šādos mācību priekšmetos:

- matemātika 1.–4. klasē;
- matemātika 8.–9. klasē;
- matemātika vidusskolā;
- latviešu valoda vidusskolā;
- latviešu valoda un literatūra mazākumtautību skolām 1.–3. klasē;
- latviešu valoda un literatūra mazākumtautību skolām 4.–6. klasē;
- latviešu valoda un literatūra mazākumtautību skolām 7.–9. klasē;
- sociālās zinātnes un vēsture vidusskolā;
- dabaszinības 1.–6. klasē;
- dabaszinības vidusskolā;
- fizika 8.–9. klasē;
- fizika vidusskolā;
- krievu valoda 1.–4. klasē;
- sociālās zinības un vēsture 1.–6. klasē.

Pieteikšanās līdz 2021. gada 30. decembrim.

Pieteikuma anketa mācību video materiālu izstrādes eksperta amatam, kas jāaizpilda tiešsaistē: <https://forms.gle/YtdDAF7reiEkJMet5>.

Papildinformācijai lūgums sazināties ar Jolantu Moti: jolanta.mote@skola2030.lv.

- Darbs mācību video izstrādei tiks organizēts, plānojot, ka mācību video izstrāde un filmēšanās notiks vienu dienu nedēļā, noteiktu laika periodu – kamēr safilmēti visi materiāli attiecīgajam priekšmetam vecumposmam.
- Digitālo mācību līdzekļu vidusskolas padziļinātajos kursiem izstrādātājus: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinas/aicinam-skolotajus-pieteikties-digitalo-macibu-lidzeklu-izstradei-padzilinatajiem-kursiem-dados-prieksmetos>.

Ieskaties jaunumu sadaļā, lai uzzinātu svaigākās ziņas: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/zinas>.

Turpinās konsultācijas skolotājiem

Informācija par tuvākajā laikā ielānotajām konsultācijām atrodama šeit: <https://skola2030.lv/lv/skolotajiem/konsultacijas-skolotajiem>.

Skolotāji tiek mācīšanās kopienu grupās

Skolotāju mācīšanās kopiena turpina aktīvi darboties, skolotāji jūt cits cita atbalsta spēku un novērtē to. Tiekoties ar savas jomas skolotājiem no citām skolām un novadiem, skolotāji dalās pieredzē, noskaidro atbildes uz

saviem jautājumiem, kā labāk īstenot mācību saturu, kā arī iegūst jaunus kontaktus un domubiedrus. "Sākumā ir drūmās, norūpējušās, nogurušās sejas, bet beigās – visi priecīgi un nevar vien šķirties," atzīst vizuālās mākslas skolotāju grupas vadītāja Silvija Apse. Vairāk par skolotāju mācīšanās kopienu šeit: <https://skola2030.lv/lv/skolotajiem/skolotaju-macisanas-kopiena>.

2020./2021. m. g. ir uzsākušas darbību 13 mācīšanās kopienas grupas:

- 4 pirmsskolas skolotāju grupas (viena no tām kombinētā pirmsskolas/sākumskolas);
- 4 skolas skolotāju grupas;
- 5 grupas kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomas mācību priekšmetos (teātra mākslā, vizuālajā mākslā, literatūrā, kultūrā un mākslā, mūzikā).

Šajā mācību gadā ir 343 jauni dalībnieki + 43 dalībnieki turpina darbu jau otro gadu.

Pieteikšanās šādām jaunām grupām – 2022. gada janvārī. Sekojiet informācijai!

Tiek plānotas pieredzes apmaiņas grupas **skolu vadītājiem**, kas iecerētas kā līdzīgi darbojošās skolotāju mācīšanās kopienai. Tāpat plānoti pasākumi iekļaujošas izglītības jautājumos un idejas par skolu katram bērnam īstenošanos skolās. Par to vairāk Jaunajā gadā.

Kādus eksāmenus kārtos vidusskolā?

Informācija par valsts pārbaudes darbiem atrodama šeit: <https://skola2030.lv/lv/skolotajiem/valsts-parbaudes-darbi>. Iespēja iepazīties ar eksāmena paraugiem un tos izmēģināt. Jāpiebilst, ka joprojām turpinās sarunas par augstskolu prasībām topošajiem studentiem. Pirmos jaunos eksāmenus kārtot varēs jau gada beigās – tie vienpadsmitklasnieki, kuri būs pabeiguši attiecīgo kursu un izvēlējušies eksāmenu kārtot "pa jaunam" un šajā gadā.

Par jaunajiem valsts pārbaudes darbiem lasiet arī iepriekšējā ziņu izdevumā: Nr. 19. Rudens, eksāmeni, vitamīni – viss par un ap eksāmeniem! Iespēja lejuplādēt pdf un lasīt papīra formātā, izdrukāt atsevišķus rakstus vai visu izdevumu.

Kā panākt, lai atzīmes būtu taisnīgas, līdzvērtīgas un korektas? ASV vieslektora Tomasa Gaskija publiskā lekcija

Lai padziļinātu izpratni un paplašinātu redzesloku par atzīmju likšanu skolā, vērtēšanas praksēm un ietekmi uz bērnu mācīšanos un skolas dzīvi, **3. decembrī plkst. 15.00** notika **ASV vieslektora un pasaulē atzītā vērtēšanas eksperta, Kentuki Universitātes profesora**

Ph. D. Tomasa Gaskija (Thomas R. Guskey) publiskā lekcija tiešsaistē.

Vairāk par lektora profesionālo kvalifikāciju un pieredzi: <https://tguskey.com/about-tom/>.

Lekcija būs pieejama: <https://www.skola2030.lv/lv/atbalsts/atbalsts-istenosanai/vebinari>.

Rakstu sērija par kritisko domāšanu

Četrus rakstu sērijā "**Pats ar savu galvu**", kas tapusi sadarbībā ar portālu *Satori*, lasiet: kas ir kritiskā domāšana un kā par to kritiski domāt? Kā īsti gribam, lai mūsu bērni domātu, kad gribam, lai viņi "domā kritiski"?

Kritisko domāšanu kā caurviju prasmi mācību saturā bērni apgūst jau no pirmsskolas. Tā ir sabiedrībā vajadzīga un pieprasīta prasme, ko publiskajā telpā piesauc apskaužami bieži, taču reizēm to saprot atšķirīgi. Tādēļ *Skola2030* sadarbībā ar portālu *Satori* ir tapusi rakstu sērija par kritisko domāšanu – gan par tās saistību ar lielajām ideoloģijām – liberālismu un konservatīvismu –, gan ar ikdienas dzīvi, bērnu audzināšanu un skolu. Rakstu autore ir komunikācijas zinātnes doktore Olga Pračevska.

Rakstus papildina diskusija, kurā piedalās arī *Skola2030* mācību satura ieviešanas vadītāja Zane Oliņa.

- Kāpēc mēs nedomājam līdzīgi? (<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/pats-ar-savu-galvu-kapec-mes-nedomajam-lidzigi>)
- Pastāsti man, ko tu lasi! (<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/pats-ar-savu-galvu-pastasti-man-ko-tu-lasi>)
- Kritiskā domāšana zīdaiņiem un viņu vecākiem (<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/pats-ar-savu-galvu-kritiska-domasana-zidainiem-un-vinu-vecakiem>)
- Pats tu salmu vīrs (<https://skola2030.lv/lv/jaunumi/blogs/pats-ar-savu-galvu-pats-tu-salmu-virs>)
- Diskusija (<https://www.facebook.com/Satori.lv/videos/1952984831533926>)

Skola2030 – atbalsts mācību pieejas maiņai

Valsts izglītības satura centra (VISC) īstenotā projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” mērķis ir izstrādāt, aprobēt, pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai vecumā no 1,5 gada līdz 12. klasei, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

DOMĀT. DARĪT. ZINĀT.

www.skola2030.lv

©Valsts izglītības satura centrs | Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē